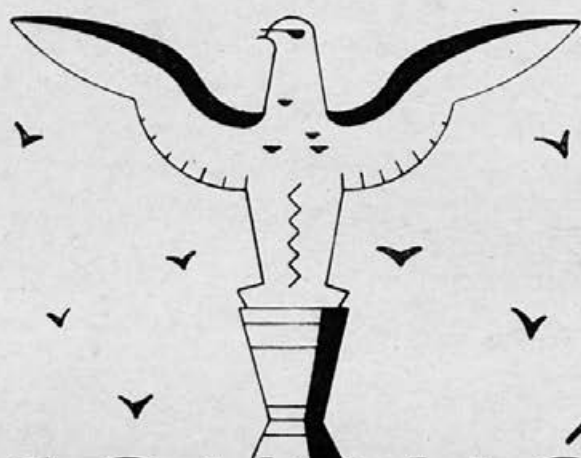

SOKOLIĆ LIST ZA SOKOLSKI NAROD

GODINA XIX

BROJ 10—11

Sadržaj

1. 9 oktobar 1934	234
2. Trogodišnjica smrti Velikog Kralja	235
3. Први децембар	236
4. Oslobođenje	236
5. Prvi decembar	237
6. Ujedinjenje	239
7. Vuk Stefanović Karadžić	242
8. Na mnoga leta!	244
9. Pismo jednog naraštajca	246
10. Refleksije	247
11. Kroz sokolsku prošlost	248
12. Polkovnik Josef Švec	249
13. Sto godina naše pseudoklasične poezije	255
14. In memoriam Vladimiru Gaćinoviću	255
15. Место венца	256
16. Gašper prvič v Ljubljani	257
17. Naši pesnici: Naš nesmrtni kralj. — Tebe nema — ali duh Tvoj živi! — Први децембар. — Rojaku Nandetu Maroltu. — Mreti treba. — Nevihta. — Берба. — Соко. — Немирна је мала Мира... — Смиље. — U jesenjoj ekstazi. — Зрнца. — Tiha je poljana. — Jesenji utisci	265
18. Radovi našeg naraštaja: Miškove počitnice. — Razmišljanja na dan smrti Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja. — Sokolska gozdna šola v Rimskih toplicah. — Kako treba da se naraštaj organizuje u svojim otsecima i sprema za X svesokolski slet u Pragu 1938. — Iz spominov na berlinsko olimpijado. — Mrtvome Kralju. — Slava Masariku! — Veliki Kralj. — Jugoslavija	276
19. Glasnik: Proslava 25-godišnjice oslobođenja Južne Srbije. — Velika sokolska svečanost u Sarajevu. — Peške na olimpiju. — Pobjeda poštenja. — Narašćajski odsek Sokolskega društva Ptuj. — Proriču blagu zimu. — Iz Sokolskega društva Maribor II. — Tu možemo nešto da naučimo. — Sokolski naraštaj u Varaždinu. — Mravi izjeli stado slonova. — Njujork hoće da utamani sve pse. — Za šalu	280

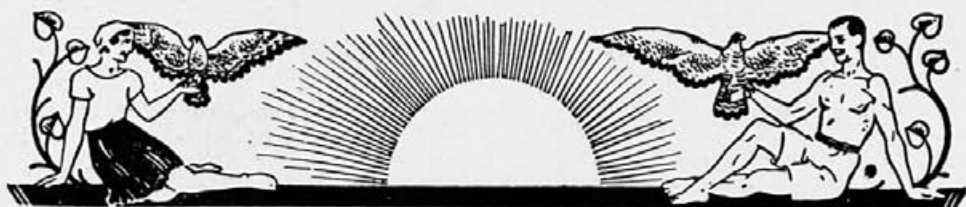
»Sokolić« izlazi na kraju svakoga meseca. Godišnja pretplata Din 20'—, polu-
godišnja Din 10'—, pojedini broj Din 2'—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave:
Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312.
Račun pošt. štedionice 12.943.

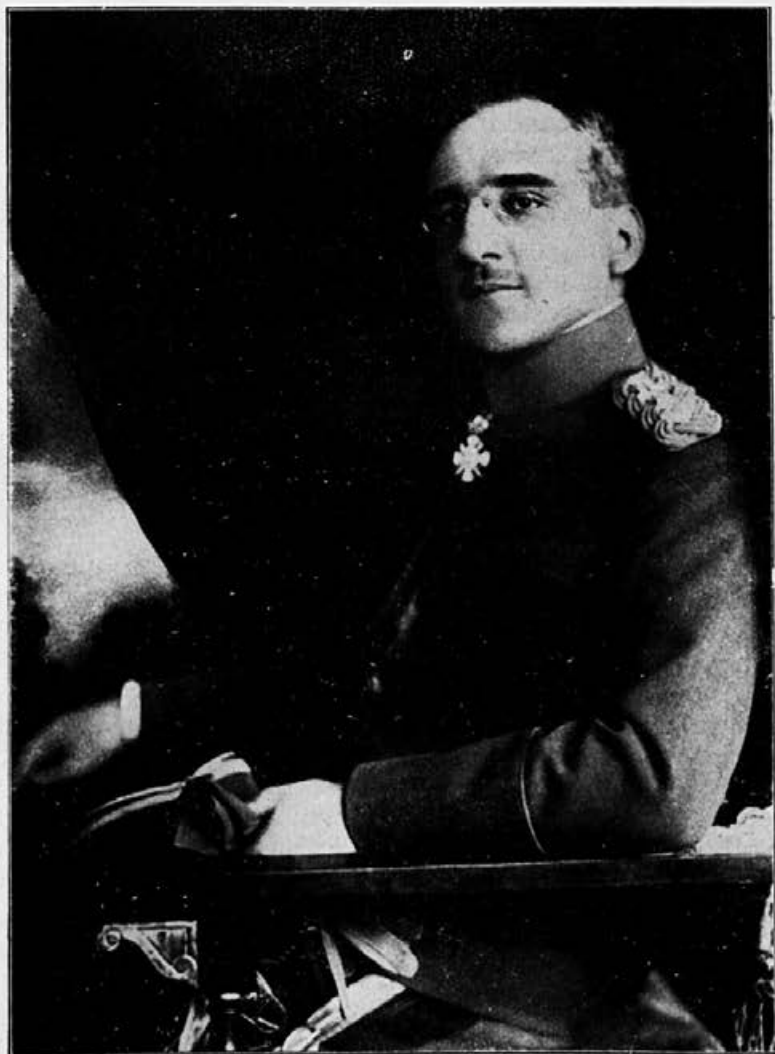
Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih
listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).

U LJUBLJANI, OKTOBAR-NOVEMBAR 1937

GODINA XIX • BROJ 10 - 11

Viteški Kralj Aleksandar I Ujedinitelj

Rod bo samo, koj' si mrtve štuje
Na prošlosti budućnost si snuje.

P. Preradović.

S teškom boli u duši, iskidana srca i suznih očiju setili smo se i ove godine tragičnog Devetog oktobra, kada je pred tri godine u Marseju pala sveta žrtva na oltar ujedinjene otadžbine Jugoslavije.

Rana u našem srcu neprestano krvavi i nema leka, koji bi je zacelio, nema melema, koji bi ublažio boli naše iskidane, ranjene i ojađene duše.

Veliki ideali, uzvišene ideje i sveti ciljevi traže najveće žrtve, najveće samoodricanje; za njihovo ostvarenje moraju pasti najbolji među najboljima, najplemenitiji među najplemenitijima, najidealniji među najidealnijima. Sami moraju žrtvovati sebe, sami moraju zapaliti lomaču ispod sebe da živi izgore, da se pretvore u prah i pepeo, da se iz njih rodi nova ptica Feniks, koja će isto tako svesna svojih uzvišenih zadataka dati život novim, mladim bićima, samo da im bude lepše i bolje nego što je bilo njihovim pretcima. Tako je morao pasti junački i mudri Aleksandar, pun vere i čvrste nade, da se žrtvuje za bolju i lepšu budućnost svog naroda i svoje države. Rad, borba, požrtvovanje do iznemoglosti, ljubav prema Svome narodu i državi, bile su karakteristika Njegova uzvišena života i On je pao kao nerazdijelivi njihov deo.

Pao je kao legendarni vitez, pao je kao mučenik za Svoje ideale, pao je kao pravednik Božji. Pao je nakon što je oslobodio i ujedinio Svoj narod, kojeg je krstio i blagoslovio Svojom svetom mučeničkom krvlju.

U svemu je dobro ustrajati samo ne u opasini, kaže ugodnik Božji. I pokojni naš Veliki Kralj ustrajao je u Svom radu, u Svojim naporima i nastojanjima, iako je bio od mnogih neshvaćen, iako Ga mnogi nisu hteli shvatati i podupreti, jer su time bili taknuti njihovi lični interesi. A takvih je sebičnjaka mnogo svuda, pa i kod nas u našoj mladoj narodnoj državi. I Veliki je Kralj imao da izvojsi veliku pobedu nad svim rušiteljima našeg narodnog organizma, koji svojim političkim radom miniraju temelje naše države i naroda, kao i nad svima onima koji svojim požudnim, pohlepnim, nezasitnim i grabežljivim prljavim rukama potkopavaju osnove našeg državnog zdanja.

Ali historija, učiteljica života, potvrdiće opravdanost Njegovih čina, i naši unuci i praunuci, očišćeni natruha tuđinstva i oslobođeni okova raznih nenarodnih i nečovečanskih čaršija, pravedno će suditi i trezno razmišljati o prošlosti našeg naroda i tada će svetlo ime Aleksandrovo zasjati u svoj svojoj svetlosti i veličini. Njegov će duh provejavati buduću očišćenu i pomlađenu Jugoslaviju, a Aleksandrova će zvezda biti prethodnica budućih naših generacija, koja će ih voditi od slave do slave, od napretka do napretka.

Slava Viteškom Kralju Ujedinitelju!

(Kljč.)

Trogodišnjica smrti Velikog Kralja

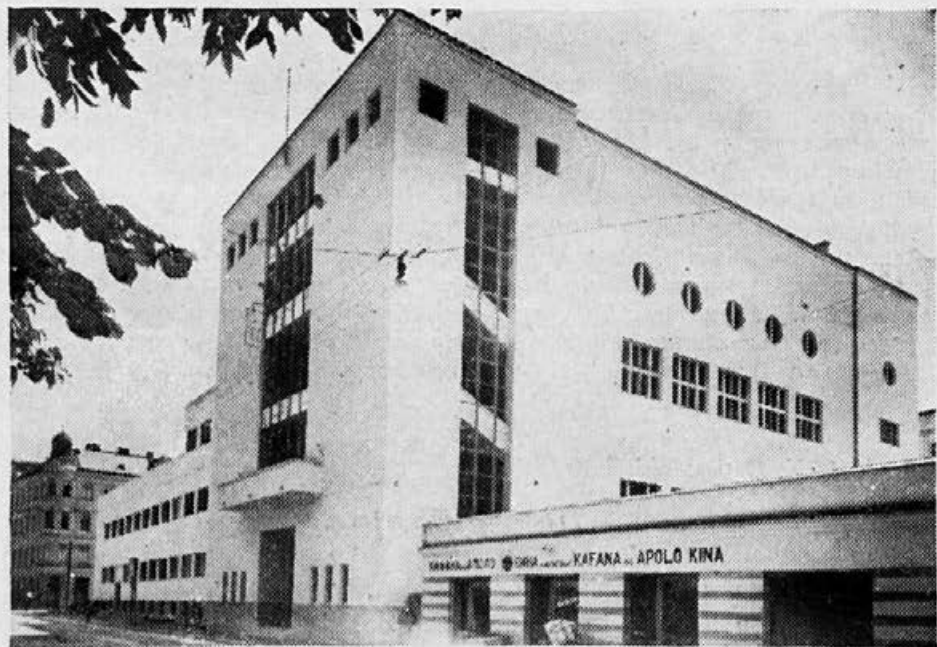
Uvijek je nama Sokolima i pravim rodoljubima u svježoj i trajnoj uspomeni 9 oktobar 1934 godine, to jest dan kada je naš blaženopočivši Kralj Aleksandar I Ujedinitelj ispustio Svoju plemenitu dušu, zatvorio Svoje umorne oči i rastao se zauvijek sa Svojim narodom, kojeg je toliko ljubio i njegove boli i nepravdu osjećao.

Toga dana prestalo je kucati veliko srce puno iskrene ljubavi za Otadžbinu. Nestalo je onih slatkih riječi, koje su nas hrabrile i tješile u našim najtežim iskušenjima, nestalo je smiješka s lica Velikog Kralja Pravednika, ali slavna uspomena na Njegov život i rad ostala je vječno među nama.

Tragična smrt Velikog Kralja, Njegov amanet: »Čuvajte Jugoslaviju!« i oni teški dani našeg naroda najbolji su putokaz kako svaki Jugosloven mora čuvati slobodu, samostalnost i jedinstvo Jugoslavije, jer od borbi koje su prethodile od početka svjetskog rata, pa sve do oslobođenja i smrti Velikog Kralja, ostale su bolne i poučne uspomene na teške, ali i slavne dane našeg naroda.

Tako su dolazili i prolazili teški časovi našeg naroda, a historija, bilježići krvlju na jednoj strani borbu, veličinu i slavu našu, na drugoj strani zabilježila je gorčinu i veliki bol, koji smo osjetili na 9 oktobra 1934 godine gubitkom Velikog Kralja, koji se je očinski starao za budućnost Svoga naroda.

Naš bol je zaista velik, jer smo svijesni da smo izgubili Onog, koji je za nas dao sve, pa i Svoj život. Stoga se cjelokupni jugoslavenski narod s mnogo pijeteta klanja sjeni Velikog Kralja i kliče: Slava Kralju Aleksandru Prvom Ujedinitelju!

Sokolski dom Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja u Sarajevu
(Vidi prikaz o svečanom otvorenju u Glasniku str. 277)

Први децембар

Деветнаест је година прошло од онога историјског дана, када је наш југословенски народ угледао своју слободу за коју је вековима чезнуо. Деветнаест година нас греје то сунце наше слободе, и још није допрло до наших душа. Није, јер и данас има таквих међу нама, који се питају у својој заблуди: јесмо ли ми један народ?! Каква заблуда, какав грех и увреда за оне свете небројене жртве, које падоше на олтар слободе.

Колико нас је векова обавијала тама ропства у којој смо грцали од бола, али ипак писмо клонули. Нисмо заборавили на своје име и веру и победу и ослобођење. У тој вери у себе у своју снагу и победу правде над неправдом, дизао се наш народ у борбу за ослобођење. Борба је била тешка, али борба је била праведна и света ствар. У тој је борби наш народ показао целом свету своју истрајност, храброст и љубав према свом народу и отаџбини. Показали су нам, који смо дошли иза њих, како се тешко долази до слободе.

Уједињењем смо и ми Соколи добили свој највећи празник на који смо дуго чекали. Југословенство, то је наш први циљ за који смо радили. Али то не значи да је тим Југословенством остварен у целости тај наш први циљ. Ми смо уједињени, имамо јаку државу, али том нашем јединству недостаје оно што је исто тако важно као и границе — недостаје нам духовно јединство. Ми смо Соколи они, који хоћемо и морамо да спроведемо то духовно јединство. Наша је организација зашла у нај-забаченији кутак наше Отаџбине, у колебу као и у палату где проповеда једнакост, братство и љубав међу наша три племена једног југословенског стабла. Није ово мала дужност коју смо узели на себе, али је она света за нас Соколе. Ми само настављамо тамо, где су наши претци стали. Ми прихватамо њихово дело да га до краја остваримо и тако коначно остварено предамо као највећи дар свом народу, за који постојимо, живимо и радимо, а за који и жртве знамо да поднесемо ако то његови интереси захтевају.

Тисуће и тисуће апостола тога јединства неуморно раде и проповедају јединство без којег се не може замислити наш будући живот. Када једном будемо усадили у наша срца ту клицу једнакости, неће више постојати кобно питање: да ли смо ми један народ? И тада ћемо бити јаки и снажни не само телом него и духом. Тада ћемо моћи да се одупремо свим непогодама и бурама које нам се буду супротставиле.

И данас, када се клањамо светим знањем и незнатим жртвама палим за ослобођење, заветујемо се ми југословенски Соколи, да ћемо до краја радити за духовно уједињење нашег народа. Ти небројени гробови, бодрите нас да до краја спроведемо наш задатак, јер само кроз нас води пут к Слободи духа и тела. Никакве писане формуле неће учинити оно што ће Сокољство својом речју и делом учинити.

Сретан ти Празник, нараштају! Без застоја корачај напред и победа је твоја!...

Joso Matešić, Generalski Stol:

Ослобођење

Dan 29 oktobra 1918 godine živeće u večnoj uspomeni svih Jugoslavena, a naročito među hrvatskim delom našega naroda. Toga je dana u staro-drevnoj hrvatskoj sabornici na Markovom trgu u Zagrebu Hrvatski sabor jednoglasno proglasio slobodu Hrvata, Slovenaca i Srba, prekinuvši sve veze s Austrougarskom monarhijom, odnosno s Madžarskom.

Neočekivo je oduševljenje nastalo u Sabornici, kada je proglašeno oslobođenje Slovenaca, Hrvata i Srba ispod austromadžarskog jarma. Gospode su silazile s galerija i poklanjale novoobrazovanom Narodnom vijeću zlatno prstenje, ogrlice i naušnice za velike ciljeve učvršćivanja slobode i ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba u zajedničku i nedeljivu državu. Kako znamo, to ujedinjenje je i provedeno u delo 1 decembra 1918, kada je Kralj Mučenik proglasio ujedinjenje svih Srba, Hrvata i Slovenaca, a koji mi dan slavimo kao najveći sokolski praznik.

Dvadeset i deveti oktobar postao je također značajnim danom za našu noviju istoriju.

U današnje vreme mi Sokoli ne smemo nikako i nikada smetnuti s uma veličinu i značaj ovog dana, koji su želeli dočekati bezbrojni veliki sinovi našega naroda, koji su radili za narodno oslobođenje, za što su pretrpeli grozne muke, streljani, vešani i proganjani. Njihove kosti morale su da od radosti zaigravaju ovog dana u grobu.

A samo dan ranije t. j. 28 oktobra 1918 slavi bratska Češkoslovačka Republika svoj veliki nacionalni praznik, također dan oslobođenja. Zavetujemo se da ćemo uvek znati očuvati i oceniti tekovine slobode i ujedinjenja svih Jugoslovena bez razlike vere i plemena!

Sl. Hotko: Strelci (lesorez);

Prvi decembar

Svakom članu velike sokolske zajednice ostaje dan ujedinjenja u večnoj uspomeni. Toga dana polagali smo zavet na vernost Kralju i Jugoslaviji, sokolski zavet, koji je dužan položiti svaki član. Ne samo zbog toga, već i zato, što je to dan ujedinjenja svih Jugoslovena nakon dugog robovanja tudinu, kada se ispuniše davni snovi, biće Prvi decembar uvek za nas Sokole jedan od najvećih naših praznika.

Pre devetnaest godina, prvog decembra, zamolili su pretstavnici Narodnoga vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba, u ime celokupnog jugoslovenskog naroda tadanjeg Regenta Aleksandra, da proglasi ujedinjenje svih Srba, Hrvata i Slovenaca u jednu jedinstvenu državu. Istorijske reči, koje je tada Regent Aleksandar izgovorio, proglašujući naše ujedinjenje, ostaće u večnoj uspomeni našem narodu, zabeležene zlatnim slovima u istoriji našega roda.

Velik deo našega naroda robovao je tudinu u Austrougarskoj monarhiji. Junačka srpska vojska donela nam je pobedom svojom slobodu za kojom je sledilo ujedinjenje, za koje radiše najbolji sinovi našega naroda kroz vekove, dajući sve za svoje ideale. Mnogi su poginuli, mnogi istrunili u tamnicama samo zato što su želeli slobodu svome rodu, ali je nisu mogli ugledati. Njihovi duhovi mogu da budu smireni. Ono za čim su težili Štrosmajer, Rački, Gaj i svi drugi velikani našega roda, ostvarilo se.

Jugoslavija je postala stvarnost i nju više ne može niko da ruši bez krvi, jer su u njene temelje uzidani milioni života njene dece. A njen Otac, Viteški i besmrtni Kralj Aleksandar Prvi Ujedinitelj umirujući u Marseju ostavio nam je u amanet delo Svoje, da ga čuvamo i u ruke predamo mladome našem Kralju Njegovom Veličanstvu Petru Drugom na dan Njegovog punoletstva.

Na današnji dan, na dan Ujedinjenja okupićemo se svi u duhu pred Prestoljem našega Vladara. Sve dok novi članovi budu polagali zavet, ponovićemo ga, odnosno obnoviti i mi, obećajući večnu vernost narodnom i državnom jedinstvu. Verni svome Kralju, bićemo gotovi da sve damo za Njega. Takode obećajmo pred svetim senima Velikih pokojnika, da ćemo čuvati delo njihovu: Jedinstvenu i nedeljivu Jugoslaviju!

Ujedinjenje

PRVO DEJANJE

Dva Sokoliča se pogovarjata na trati pred hišo. V bližini je Sokoličica.

Prvi deček:

Naš očka so mi pravili
o hudih, slabih dneh,
ko skrb in bol pregnali sta
iz hiš poslednji smeh.
Ko zdravi so odhajali
od doma na vojsko,
če kdo domov se vrnil je
bil ranjen je težko...

Drugi deček:

Na brate so gonili jih,
na brate, pravim Ti.
Takrat v potokih tekla je
slovanska draga kri.
Kdor slepo slušal ni ukaz
imel za brata vzdih,
svinčenko je dobil v srce,
nov dom, bil grob je tih. —
Tam v Judenburgu v Avstriji,
bil je krvavi dan,
V Murau za svobode vzdih
je padel brat Boštjan...

Deklica (pristopi k dečkoma):

Povejta mi prijatelja,
kdo stopil nam je v bran,
kdo strl je sovražnika,
prižgal svobode dan?

Drugi deček:

Kralj Peter osvobodil nas
iz strašnih je okov,
zjediniti slovanski rod
je hotel sin Njegov.
Junak, ki smrti ni se bal,
ji drzno zrl v oči,
za narod se je žrtvoval,
zdaj večno spanje spi...

Deklica:

Jaz pa drugače slišala
od starih sem ljudi:
On v lepše je odšel,
v kraljestvu belih žen živi.
V gorah, kjer je najlepši vrt
kar videl jih je svet,
kjer večna nežna je pomlad,
tam si junak izbral je dom,
tam čaka na veliki dan,
ko si prijateljsko roko
podal bo vsak Slovan.

Prvi deček:

Kje neki je čarobni vrt,
kjer večna je pomlad,
kjer naš je nepozabni kralj
jaz k njemu šel bi rad!

Zagrinjalo pade.

DRUGO DEJANJE

Planina — Triglavsko pogorje. Sokoliča in Sokoličica gredo utrujeni v goro.

Deklica:

Bog ve kako še daleč je,
bolijo nas noge...

Deček:

Res huda to za nas je pot
na skalnate vrhe...

Od daleč se zasliši žvenkljanje krav in pa pastirski rog. Pastirček vriska.

Vsi:

Li slišite žvenkljanje krav
in pa pastirčka rog,
zdaj rešeni smo vseh težav
zahvaljen bodi Bog!

Nasproti jim prideta pastirček in pastiričica.

Pastir:

Od kod, od kod prijateljčki,
v ta naš samotni kraj!

Vsi:

Mogoče nam pa Ti poveš:
kje belih žen je raj?

Pastir:

V Triglavskih gorah pravijo,
da dom je rojenic.
V kraljestvu škrata, belih žen,
ni potov, ni stezic!

Pastiričica:

V dolino lega sivi mrak,
ne hodite od tod!
Preveč nevarna skozi noč,
je strma, gorska pot.

Pastir:

Mi ležemo na tratico!
Sladko se tukaj spi. —

Pastiričica:

Ti pa nocoj zaspiš z menojo,
na mehki slamici...
Lahko noč... Lahko noč...
Bog nam svojo daj pomoč...

Dečki ležejo po tratici. — Deklici odideta na skedenj. Prenehajo žvenkljati kravji zvončki. Izza gora se posveti... Pritajena godba... Iz gore pride rojenica, belo oblečena in širi roke nad dečki...

Rojenica:

O srečen narod, ki tako imaš mladino,
o srečen narod, ki ljubiš domovino!
Kralj Aleksander ni umrl, pri nas živi,
kjer večna je pomlad!
Kdor žrtvoval se je za domovino
on večno bo živel, za njega smrti ni!...
V kraljestvu belih žen so zbrani vsi,
ki padli za narod na krvavi so poljani
in vsi preganjani, ki bili od bratov lastnih so izdani.
Tam čakajo veliki čas, ko stopil Peter II. bo na plan.
Šele takrat prišel bo tisti dan ko roko si poda Slovan.

Sev izgine, s sevom izgine rojenica. Na pozornico prihiti deklica in vzklika:

Deklica:

Vstanita brata Sokoliča! Vstanite!
prečuden sen sem jaz imela:
Še komaj da zaprla sem oči,
prišla je z gore žena bela.
Ko gore sneg je bila bela žena
kot rože nje so bila lica,
o lepih srečnih dneh,
mi pravila je rojenica.

Dečka in pastirček:

O tudi tu je bila bela žena.
To niso bile lahne sanje,
razločno slišali smo nje besede:
To sveto bilo je prerokovanje!

Vuk Stefanović Karadžić

Povodom 150-godišnjice njegova rođenja

Dne 8 novembra navršilo se 150 godina od rođenja najvećeg kulturnog radnika, što ih je dao naš narod. Na taj dan rodio se Vuk Stefanović Karadžić, osnivač našeg narodnog duhovnog ujedinjenja.

Vukove zasluge za naš narod su neprocenjive. Polovicom prošlog stoleća bila je njegova borba za narodni jezik u najvišem naponu, na vrhuncu svoje borbenosti. »Piši, kako narod govori«, bila je njegova lozinka, kojom je rušio stare nenarodne jezike u našem narodu i podizao čisti narodni jezik, jezik, kojim govori sam neuki priprosti svet. Njegov je cilj bio da vidi i neukog seljaka i pastira pismena i prosvjećena, a to je mogao da postigne jedino ako se približi tom neukom čoveku, da se približi njegovu govoru, njegovim običajima i njegovim pogledima na život. U svojem uzvišenom radu nailazio je dugi niz godina na neverovatno jak otpor školovanih ljudi, naročito sve-

štenstva, koje je grčevito čuvalo stari crkveni jezik, nailazio je na otpor crkve kao organizacije te na otpor i progone vlasti. Ali Vuk nije sustajao. Borio se i pobedio i mi danas pišemo i čitamo Vukovim pravopisom, Vukovim književnim narodnim govorom, koristimo se njegovim nadčovečjim naporima.

Teško je u jednom člančiću ovakve vrsti i ovakvog obima opisati i prikazati sav onaj ogromni rad ovog duhovnog velikana našeg naroda, zbog toga ćemo izneti samo sažet, zbijen, prikaz Vukovog rada prema onome, što je leksikon zabeležio:

Posle katastrofe Karadordeve Srbije (1813), došavši u Beč, upoznao se s J. Kopitarom. Na njegovo nagovaranje počeo skupljati narodne pesme te 1814 izdao prvu zbirku narodnih pesama »Mala prostonarodna slavenosrbska pesnarica«, u kojoj ima lirskih i epskih pesama. Od nje drugi deo izašao 1815 pod natpisom »Narodna srbska pesnarica«. Već u prvom delu »Pesnarice« naveo Vuk rat »slavenosrpskom« jeziku te počeo pisati narodnim jezikom, kojemu je odredio i pravila u svojoj gramatici »Pismenica serbskoga jezika po govoru prostoga naroda« (1814), i uređivati srpsku ortografiju, sve prema principu: »Piši, kako narod govori«. Mesto slavenosrpskih 46 slova, Vuk sveo srpski alfabet na 30 slova, izostavivši sve nepotrebne znakove i uvedavši neke nove, pa posle i slovo »j«. Budući da je bio poreklom Hercegovac, pisao južnim (ijekavskim) govorom, 1818 izdao svoj »Srpski rječnik«, u kojem ima preko 26.000 reči, istumačenih latinskim i nemačkim jezikom, te mu spreda dodao malu srpsku gramatiku. 1847 izašao Vukov prevod Sv. pisma novoga zaveta, držeći se uglavnom slavenskoga ruskoga prevoda (1820), ponešto Luterova, a na težim mestima Vuku pomogao Kopitar. Vukov prevod klasičan, ali je donekle odstupio od svoga principa, pa je pozajmio ili posrbio znatan broj reči iz staroslavenskog i ruskog jezika, nešto malo iz turskog, te stvarao nove reči. Upoređujući srpski ćirilski alfabet i uvodeći narodni jezik u srpsku literaturu, Vuk vodio polemike, najviše s Jovanom Hadžićem (Milošem Svetićem). U pomoć mu priskočio Daničić svojim »Ratom za srpski jezik i pravopis« (1847).

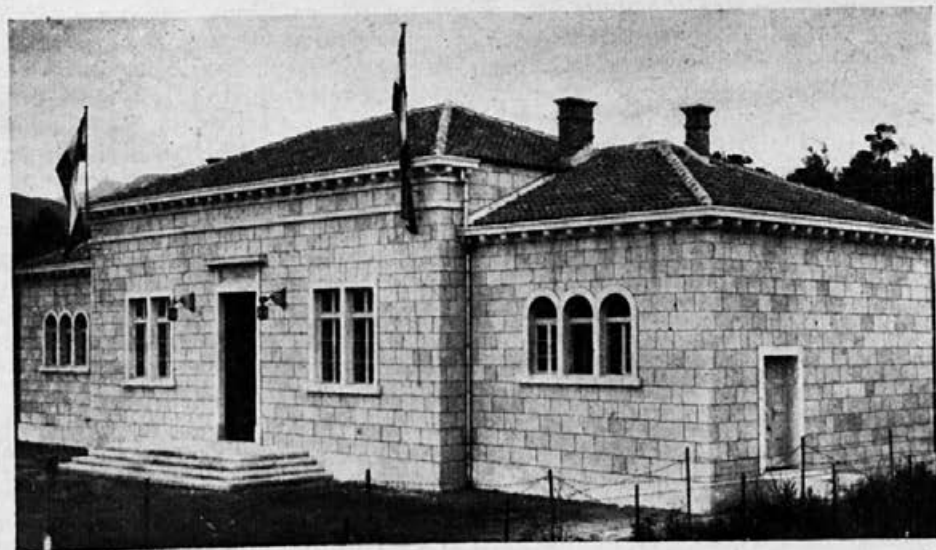
1841—46 izašlo u Beču svega 6 knjiga narodnih pesama. U I knjizi ženske pesme, II—V junačke, a u VI opet ženske. Zbirke narodnih pesama, skupljene od Vuka i od njega izdane, sadržavaju najbolje i najlepše srpske i hrvatske narodne pesme. 1834—35 putovao Vuk po Primorju, Boki Kotorskoj i Crnoj Gori, da još bolje prouči narodni jezik, i plod toga putovanja jesu »Narodne poslovice« (1836). U ovoj knjizi prvi put počeo pisati slovo »h«, gde mu je etimološki mesto. 1852 izdao »Srpske narodne pripovijetke«, koje je na nemački jezik prevela njegova kći Mina, te 1854 izdala s naročitim predgovorom Jakoba Grima. 1867, posle Vukove smrti, izašla njegova knjiga »Život i običaji naroda srpskog«, u kojoj ističe, da su svakome narodu najsvetije stvari: zakon, jezik i običaji. 1849 izdao »Kovčević« s političkom tendencijom. Izdavao od 1826—29 i 1834 i almanah »Danicu«, u kojoj ima članaka o jeziku, najnovijoj historiji, geografiji i etnografiji Srbije, pa i nešto zabave. Vuk se mnogo bavio i suvremenom historijom: »Miloš Obrenović knez Srbije« (1828) i »Pravitelstvujušij sovet serbskij« (1860). Prema Vukovu kazivanju napisao L. Ranke knjigu »Die serbische Revolution« (1829). U prvim godinama svog literarnog rada bavio se Vuk i kritikom. Zasluge Vuka Stefanovića Karadžića (Kopitar ga nazvao najboljom glavom među Srbima): a) Vuk skupio i izdao, što je najbolje i najlepše od narodnih umotvorima; b) on opisuje materijalni i duhovni život narodni, njihova verovanja, praznoverje i običaje; c) skupljajući narodno blago po različitim srp. krajevima prvi stvorio nacionalnu ideju kod Srba; d) on je osnivač nauke o srpskom jeziku; e) on je uneo, odomaćio u književnosti narodni jezik i udesio prema njemu azbuku; f) on je tvorac čiste srpske proze i stila; g) Vuk je prvi originalni pisac suvremene srpske historije. —

Vukov pravopis prihvatili su Srbi i Hrvati i Vukova je zasluga što danas imaju i Srbi i Hrvati jedan i isti književni jezik, što su se našli zajedno na kulturnom polju na kojem su se duhovno ujedinjavali i ujedinili.

Zahvalno pokolenje duboko se klanja senima velikog Vuka i želi, da bi se rodilo čim više Vuka Karadžića, koji bi poradili i uspeali i na drugim poljima našeg narodnog života.

Slava Vuku Karadžiću!

(Kljć.)

Moderni sokolski dom u Tivtu

Na mnoga leta!

(Bratu dr. Antonu Debeljaku, profesorju in književniku ob njegovi 50 letnici. *)

Prof. dr. A. Debeljak

dravska banovina). O svojih mladih letih pripoveduje sam jubilant takole: »... Hodil sem 4 leta v domačo dvorazrednico na Taboru, kjer nas je učil šegavi učitelj Cvar, nekaj učiteljic in ostri Sedlak, ki ni štedil leskove masti. Ko naj bi mu bil voščil z dvema tovarišema za njegov god ob sv. Jožefu, sem se rajši potepel, prvokrat v svojem življenju. Materin brat, ujec Franc Krajec, trgovec v Kandiji, me je vzel k sebi, da bi mu v štacuni pomagal cukrčke jesti. Navzlic priporočilu nadučitelja Sedlaka, so me o. frančiškani vzeli ne v četrti, temveč v tretji razred osnovne šole, ker nisem doma nič nemščine študiral. Eno leto sem pridobil s tem, da sem napravil izpit za gimnazijo kar prvo leto svojega bivanja v novomeškem predmestju. Zrelostni izpit sem naredil z odliko 1908 na novomeški gimnaziji, nato univerzo na Dunaju, oziroma od 1910/11 v Parizu. Prvo službo sem nastopil v goriški realki leta 1913. Ko sem dovršil profesorsko izkušnjo iz latinščine in francoščine, sem si vzel še nalogo iz slovenščine kot glavni predmet. Spisa nisem do kraja na čisto prepisal, ker sem bil v tem potrjen za vojaka in sem računal s tem, da pojdem tako in tako kmalu v krtovo deželo. Vendar sem toliko zvitorepil, da me v osemnajstih mesecih avstrijske Martove službe ni zadela ne bomba, ne granata, ne šrapnel, ne svinčenka, čeprav je v Gorici vse to pogosto kar frčalo po zraku. V septembru 1916 sem bil oproščen kot suplent za idrijsko realko, odkoder pa me

Pravijo, da se človek pri petdesetih letih sreča z očakom Abrahamom. To srečanje je napravil 25. oktobra t. l. brat dr. A. Debeljak, gimnazijski profesor v Ljubljani, član Ljubljanskega Sokola. Ne samo zaradi tega, ker je običaj, da se izrekajo še posebno tople želje znancem in prijateljem ob takem življenjskem jubileju, je »Sokolič« še posebe dolžan to storiti bratu Debeljaku in seznaniti z njim sokolski naraščaj širom naše ujedinjene domovine. Saj je brat Debeljak eden izmed onih zvestih in neumornih sotrudnikov »Sokoliča«, ki redno sodeluje v našem naraščajskem listu že od 1925. leta dalje.

Naj nam brat jubilant ne zameri teh nekoliko vrstih o njegovem življenju in delovanju — vkljub svoji izredni skromnosti.

Brat Debeljak je privekal na luč tega sveta na snežni dan 25. oktobra 1887 v Šegovi vasi (občina Loški potok,

* Za 50letnico brata dr. A. Debeljaka bo izšla pod uredništvom »Sokoliča« zbirka mladinskih pesmi z naslovom »Ptičji raj«. Dr. Debeljak je iz svoje bogate zakladnice odbral 29 najlepših pesmi ter jih namenil v posebni, lepi in po možnosti ilustrirani knjižici naši mladini. Uredništvo opozarja ves naraščaj, sokolske edinice in vse čitatelje »Sokoliča« na to knjižico. Prednaročite si jo že sedaj na uredništvo »Sokoliča«, Ljubljana, Levstikova ulica 19. Cena »Ptičjega raja« bo 15 din.

je dvakrat spravil v vojaško suknjo izdajalec slovenstva, začasni vodja realke, Kuželički, kateremu sem posvetil sonet Judež Iškarjot: ovadil je avstrijskim oblastem kakih 15 narodno zavednih oseb iz Idrije ...»

Po svetovni vojni je prišel brat dr. Debeljak v Ljubljano, kjer slušbuje še danes na I. realni gimnaziji. Leta 1921./1922. je bil štipendist francoske vlade v Parizu. Dr. Debeljak je v svojem profesorskem poklicu romanist in kot tak med najboljšimi poznavalci romanskih jezikov in njih literatur pri Slovencih. Njegova izredna delavnost, združena z ogromnimi sposobnostmi, je posejana v brezštevilnih člankih, ocenah, razpravah in študijah iz vseh mogočih romanskih jezikov po številnih listih, revijah in samostojnih knjigah. Razen romanskih jezikov je dr. Debeljak odličen poznavalec slovanskih jezikov in literatur kakor tudi onih germanskega porekla. S svojim ogromnim izdelanim in venomer izpopolnjujočim se znanjem bogati dr. Debeljak že od dijaških let naprej našo književnost. Neprekosljiv je v prevajanju najtežjih del iz tujih literatur. Naj omenimo iz bogastva njegovih prevodov samo nekatere: Moderna francoska lirika, Pingvinski otok, Ogenj (Barbusse), Salambo (Flaubert) itd., itd. In koliko je še drugih, neobjavljenih prevodov, ki čakajo na založnika. Debeljakovi prevodi so prave klasične vrednote.

Pa tudi v poeziji, v jezikoslovju, kot esei in literarni kritik je dr. Debeljak izredno ploden in dostikrat nedosegljiv. Skratka, on je eden naših najagilnejših literarnih delavcev, in njegovo ime je znano in jako cenjeno tudi v tujini.

V »Sokoliču« je bilo priobčenih že nebroj dr. Debeljakovih stvari, največ pesmi. Izmed teh zbuja posebno pozornost pesnitve iz živalskega življenja; izvrsten mojster je v sonetih. Le redko srečamo dr. Debeljaka z njegovim

Izlet članov Slovenija na Dunaju, okoli 1909 v okolico (neka članov). Zgornja vrsta: Uratnik, Zupan, Milavec, Ruprecht. Srednja vrsta: Virant, Debeljak, Albrecht, Hartman. Sede: Poljšak, Debeljak, Črnič, Pungartnik, Murko. Ležita: Jurca, Vidmar.

celim imenom, navadno je označen s kraticami A. D., Dr. A. D., Niko(laj), A. Šegovski, A. Francevič i. dr. Dr. Debeljak se oglašja tudi v »Naši radosti«, nekoliko je sodeloval v »Sokolskem glasniku«.

Brat dr. Debeljak ne sodeluje v »Sokoliču« zaradi svoje koristi in slave, marveč zato, ker ima sokolsko mladino rad, ona pa ima njega rada, ga spoštuje, mu je hvaležna in mu po »Sokoliču« bratsko želi še mnogo, mnogo zdravih in srečnih let življenja. — Zdravo!

Pismo jednog naraštajca

Srodnost, druželjublje i prava bratska pažnja najbolje kod nas Sokola dolazi do pravog izražaja u našem svetom sokolskom životu i radu.

Uzmimo na pr. jednu grupu Sokola, koji se već nekoliko godina nalaze na zajedničkom sokolskom poslu. Posmatrajući ih tako orne i voljne na tom radu videćemo da je između njih uspostavljena prava harmonija ljubavi, druželjublja i istinske sokolske pažnje. U njihovim grudima čuje se otkucaj jednog srca i oseća se kako iz njih jedinstven duh provejava i diše. Jedan za drugoga spremni su da dadu maksimum od sveg svoga žića Bože moj, kada bi se svi ljudi na svetu voleli i ljubili kao Sokoli ne bi bilo na ovoj zemlji toliko nevolje i zala.

Osećaj bratstva i druželjublja dolazi još više do izražaja onda, kada između nas mora otići po svojoj životnoj potrebi, mladi sokolski radnik i u svakom pogledu uzoriti naraštajac, koji je na svim priredbama reprezentirao ne samo svoje društvo no i celu svoju sokolsku župu. Tu se tek može jasno uvideti koliko je jaka i žarka plemenita sokolska ljubav.

Ali život ne pita. On raspoređuje ljude ovde — onde bez obzira gde nam se sviđa, a gde ne sviđa.

Tako je i našeg dragog naraštajca brata Milana odveo život u lepi Šibenik, tamo na naš plavi Jadran, gde je doduše providnost bila toliko milosrdna prema njemu, davši mu čast u tom istom životu da bude pitomac Kraljevske mornarice, i da u tom svojstvu istinski i nepokolebivo verno služi svom Vrhovnom Komandantu i omiljenom svom sokolskom starešini Kralju Petru II.

Rastanak s našim Milanom bio je težak i veoma ganutljiv. U toliko više, što je naš dragi brat Milan kao naraštajac prednjačio u radu i starijim Sokolima. Trebao bi imati naročitu darovitost, kada bi mogao opisati i iskazati one osećaje koji su zapljuskivali našim dušama u momentu kada je brzi voz poneo našeg Milana na sunčani žal našeg plavog Jadrana. Mi verujemo, još više sigurni smo u to, da će on s naročitim marom negovati sve one lepe vrline koje je stekao još u svojim najmlađim godinama u sokolani. Brat Milan uvek istinski služi sokolskoj ideji, jer ju je već odavno zavolio. A da je on Soko i dušom i telom neka svedoči ono patriotsko pismo koje mi je pre neki dan uputio:

Dragi moj brate!

Radovao sam se kao dete u kolecvi, kad sam pred nekoliko dana dobio tvoje srdačno sokolsko pismo. Mene je obuzela neka tiha sreća i spokojstvo što se naše dopisivanje odvija u čistom sokolskom duhu. Veruj mi, brate, da moju dušu i srce golica neki slatki osećaj, što imam tu životnu sreću da se nalazim među pitomcima Kraljevske mornarice. Mogu ti kazati da su moje starešine svi do jednoga Sokoli. Sad tek jasno osećam kako Sokolstvo i Vojska jednim duhom dišu. Jasno je to, da su to dva nerazdvojna pojma. To su dva draga alem-kamena, — dva zdrava i najčistija elementa u našem državnom životu, koji rade prema pokojnom biskupu Učeliniju: Jugoslavija iznad svega.

Ponosan sam i gord što sam Soko i mornar. Skoro ćemo imati slavu. Možeš znati kako će izgledati ova parada. Biće to svečan i jak trenutak. Žalim što ti nećeš biti ovde pa da se diviš i raduješ ovoj divnoj našoj nacionalnoj manifestaciji. Ja ću nastupiti na preči. I ovde uživam osobite simpatije kao dobar vežbač.

Da znaš, brate, kako Sokoli dobro prolaze u vojsci, Nema tu nikakvog kolebanja. Ko pređe iz sokolane u kasarnu, taj ne doživljava ništa novo i nikakove tegobe. Mogu ti javiti da sam ponovo pretplaćen na

Pitomac Milan Vukšić

»Sokolića«, Raduje me što ti uvek ponešto pišeš. Obećajem ti, da ću naći nekoliko pretplatnika za naš omiljeni list »Sokolić« među svojim drugovima pitomcima. Već su ga nekoji čitali i uživaju u njegovoj lepoj sadržini.

Sad moram na veslanje. Rumeni se zapad... Mesec se pomalja na horizontu. Ješ malo da prospe svoje zlato po mirnoj jadranskoj pučini. Sokolski život je lep. Pa još k tome kad se prisvoji mornarski, onda zaista treba da se peva slavopoj tome Moram ići. Dužnost zove.

Zato s obale našeg plavog Jadrana primi slatki sokolski pozdrav

Zdravo!

Tvoj brat Milan Vukšić,
naraštajac - pitomac.

Ismet Tabaković, Sarajevo:

Refleksije

Ako ne mogu kako hoću bogat biti, mogu koliko hoću dobar biti.

Kao što nema u svijetu ni jedne religije bez bogoslužjenja, tako isto nema ni politike bez laži.

Budimo pravedni kao sunce, koje obasjava jednako sve bogate i siromašne po zakonu velike pravde vasiona.

Ljudi su laž i zloba, zato ja ne bježim samo od njih, nego i od samoga sebe, jer sam i ja čovjek.

Ljubav je tragika i bol, zato tko ljubi, taj trpi i podliježe.

Čovjekov život je roman koji počinje idilično, a svršava tragično.

Život nam govori o velikim, a smrt šuti o još većim tajnama.

Često puta u životu više nam kaže pogled, nego riječ.

Među ostalim životnim tajnama najveća tajna, koja nam predstavlja jednu nepoznanicu, jest čovjek.

Životne nagrade dobijaju uvijek oni ljudi, koji umiju da ispolje originalnost svoje ličnosti.

Na zemlji i u zemlji sve je prolazno, danas smo gore, sutra smo dolje.

Teže je u nesreći proživjeti nekoliko trenutaka mučke neizvjesnosti, nego u sreći mnogo časova blažene izvjesnosti.

Sve što radiš, radi po svojoj čistoj savjesti i u želji da tvoj rad koristi cjelini. Pokoljenja, a ne pojedinci, kazaće da li si imao pravo ili ne.

Život, borba i nada jesu pokretači, koji čovjeka gone da napred korača u neprestanoj radinosti.

Kroz sokolsku prošlost...

Početkom 1907 godine dobilo je celokupno slovensko Sokolstvo od pret-sedništva »České obce sokolské« i Odbora za svečanost V svesokolskog sleta u Pragu poziv sledećeg sadržaja:

»Sokolstvu slavenskome!

Bratski pozdrav svemu sokolstvu!

Po zaključku odbora »České obce sokolské« zovemo vas na V svesokolski slet, koji će biti 28 lipnja do 1 srpnja o. g. u zlatnom slavenskom Pragu.

Nakon šest godina spremamo se da opet stupimo u zajedničkim redovima na javno vježbalište, da pred očima skupljenoga naroda položimo račun o svome radu, koji poduzimamo za njegov razvitak i unapređenje.

Idući za tom jasnom, uzvišenom svrhom svojom, u kojoj gledamo osiguranje i utvrđenje naše narodne egzistencije i daljnje napretka, uvidamo prijeku potrebu da pružimo lijepu i skladnu sliku novo postignutog napretka kod našeg ljudstva, i to u najvećim razmjerima, te da upozorimo sav narod opet i opet na svoje težnje, na njihovu svrhu i namjere, i na uspjeh, koji smo na polju toga narodnoga samoodgoja već postigli.

Hoćemo da tom uzornom pojavom dademo svjedočanstvo o stalnom postupu sokolske stvari i da joj pribavimo nove ljubavi i novih predstavnika u našem narodu, kako njezino značenje i konačna svrha zaslužuje.

Ne radi se dakle o praznom sjaju i huci svečanosti, nego o korisnom djelu, koje bi prije svega našem podmlatku, ugroženom tolikim štetnim uplivima, pokazalo put, kojim treba poći da postigne muževnu savršenost, onaj zdravi tjelesni temelj, iz koga se ostale narodne snage razvijaju.

Na tu svoju veliku slavu zovemo i vas, draga braćo slavenska, koji ste se isto tako okupili oko barjaka sokolskoga radi visoke svrhe buđenja moralne i tjelesne snage svoga naroda, da s nama javno pokažete krasne težnje, kojima smo posvetili svoju službu i ujedno da potvrdite stare bratske veze, koje nas spajaju u jedinstven tabor slavenski za zajedničko ojačanje i zajedničku obranu slavenskoga naroda.

Dodite, dodite u velikom broju, da se većma zbližimo, da vrućim zagrljajem zapečatimo i cijelom svijetu na udivljenje izjavimo svoje neizvještane iskrene odnose pobratimske i zajedničku iskrenu želju za vašom i našom slobodom i slavnom budućnosti slavenstva.

Mi i s nama cio narod željno očekujemo vaš dolazak, pa zato do viđenja u zlatnom slavenskom Pragu.

Na zdar!

U Zlatnom Slavenskom Pragu, 1 siječnja 1907.

Pretsjedništvo »České obce sokolské« i Odbor za svečanost V svesokolskog sleta u Pragu.

Juc. Frant. Mašek,
tajnik Č. O. S.

Dr. Jind. Vaníček,
voda Č. O. S.

Dr. Jos. Šajner,
starosta Č. O. S.

Iz ovih reči jasno se vidi kakav je zadatak imalo predratno Sokolstvo i kakav je duh njim provejavao. Neka ih i naš naraštaj dobro prouči!

Polkovnik Josef Švec

O njegovem življenju in delu.

Prevedel Maks Kovačič.

I.

V južnem delu Češkomoravskega višavja leži pri mestu Třeš' vasica Čenkov. Tam je pokrajina gričasta, malo rodovitna, z ostrim podnebjem; svoje prebivalstvo sili k stalnemu trdemu delu, toda s tem mu privzga trdnost, žilavost in neuklonljivost. V Čenkovu na hišni številki 19 gospodari od polovice 18. stoletja rodbina Švecev. Leta 1887. je prevzel posestvo od svojega očeta Vojtěch Švec. Bil je dober gospodar, kateremu je bilo delo nagrajeno z uspehom. Imel pa je tudi mnogo razumevanja za širše interese občine in pokrajine: skozi 25 let je bil župan domače vasi, pozneje tudi predsednik gospodarskega društva ter okrajnega cestnega odbora; bil je napreden, zaveden kmet, soustanovitelj in starosta Sokola v Čenkovu. Njegova soproga Marija, delavna žena s čustveno dušo, je tudi izhajala s kmetskega posestva v Čenkovu. Imela sta osmero otrok: tri dečke in pet deklet.

Dne 19. julija 1883. se jima je rodil drugi sin Josef. Ko je dovršil dvorazredno osnovno šolo v sosedni vasi Růženi ter leto v meščanski šoli v Třešti, je študiral na gimnaziji v Pelhřimovu, kjer je maturiral 1. 1902. Čez leto je napravil dopolnilni izpit na učiteljski v Soběslavi, na kar je bil nameščen kot učitelj v Třebíči.

Pokrajina in rodbina sta mu dali zdravje in moč, iskrenost in samozavestno skromnost; dediščina kmetskega pokolenja sta mu bila jasni razum in smisel za dolžnost; od očeta se je učil razumevati potrebe celote in delati za njo. Že na srednji šoli se je vzbudilo v njem zanimanje za Slovanstvo. V Třebíči je stopilo v njegovo življenje Sokolstvo: pod vodstvom podnačelnika České obce sokolské Jana Máchala se je razvil ne samo v znamenitega borca ter vaditelja, nego si je tudi usvojil idejno vsebino Tyrševe zapuščine.

V počitnicah leta 1910. se je udeležil vaditeljskega tečaja České obce sokolské in v začetku meseca decembra prihodnjega leta se je odpeljal v Rusijo kot sokolski telovadni učitelj. Dobil je mesto na trgovski akademiji v Jekatěrinodaru (na severnem Kavkazu), kjer je deloval čez poltretje leto. Nova sredina je nanj močno vplivala: iskreno je vzljubil Rusijo in ruski narod.

Ko je leta 1914. udarila usodna ura za slovanske narode, je bil Švec popolnoma pripravljen na veliko vlogo, ki ga je čakala; razumel je svojo narodno in slovansko dolžnost ter se odločil, da jo izpolni. Dne 31. avgusta 1914 piše svojim staršem poslovilno pismo: »Ravnokar vstopam kot dobrovoljec v češki polk, ki se organizira v Kyjevu. Zakaj to delam, mislim, Vam bo lahko uganiti. Mogel bi sedeti tukaj na Kavkazu lepo na toplem, brez nevarnosti, kakor živijo drugi, toda tja me vleče ne morda želja po pustolovščinah ali slavi, nasprotno — nekaj mi pravi, da se ne vrnem živ; tu je nekaj drugega, kar me sili k temu koraku. To je čast, sokolska čast, in ta mora ostati neoskrunjena; vidim, da je to boj za svobodo nas Čehov, in bila bi zares sramota, če bi jaz kot človek, poslan v Rusijo za razbijanje ledu ob nekem ruskem jezu napram Slovanstvu vobče, zlasti pa napram nam, ostal doma ter ne bi pomagal, tudi če bi to stalo življenje v boju za sveto stvar... Samo na tak način se morem posloviti od Vas. Zahvaljujem se Vam za vse, za vse življenje, skozi katero so me spremljale Vaše molitve. Ne plakajte, ako padem; bodite ponosni na mojo smrt, smrt časti, katero je zahtevala kot žrtev svoboda zatirane domovine.«

* Polkovnik Josef Jurij Švec, legendarni junak češkoslovaških legij je bil izgrajen Sokol, telovadec in vaditelj. O njegovem brezprimernem junaštvu v Rusiji je napisal krasen roman, verno sliko dogodkov v Rusiji in življenja dobrovoljcev, pisatelj-legionar Adolf Zeman. Njegov roman »Polkovnik Švec« je preveden tudi v slovenščino in ga je izdala Jugoslovenska sokolska matica v Ljubljani.

Odpeljal se je v Kijev, kjer je bil 6. septembra 1914 uvrščen v 2. četo češke družine; po nedolgem vežbanju se je odpeljal z njo 22. oktobra na fronto. Bil je dober vojak — odšel je prostovoljno v vojsko, da bi se pošteno boril za idejo, in zato vrši redno vojaške dolžnosti ter potrpežljivo prenaša težko življenje prostega vojaka v ruski armadi. Zaradi svojih sposobnosti je bil že v Kijevu določen za vaditelja pozneje došlih dobrovoljcev ter je imel biti povišan v podčastnika, toda temu se raje odpove, da bi ne segla morda zavist v bratske vrste.

Bil je starejši nego večina njegovih tovarišev, bolj izobražen in izkušen; v Sokolu se je naučil discipline, to je, obdržati tudi sebe v oblasti. Na poti na fronto so se radi nagle voznje skoro vnele osi njegovega vagona. Eden izmed dobrovoljcev je nekaj opazil ter začel kričati, da gori vagon in je treba skočiti iz njega. Vsi so se preplašili. Prvi se je opametil Švec: zapovedal je, naj se nikdo ne gane z mesta, sam pa je šel k vratom, jih odprl in opazoval, ali je resnica — ugotovil je, da požara ni. Ohranil je torej mir in razsodnost, in nekako samoumevno je prevzel v nevarnosti vodstvo te skupine dobrovoljcev (čeprav so se vozili v vagonu z njimi podčastniki).

Prvi dnevni pohod čeških dobrovoljcev je bil zelo težek. Ko so zvečer prispeli na mesto, so se takoj vsi zleknil, da bi zaspali. Toda tedaj je prišel dobričina četni podčastnik s prošnjo, naj bi šel nekdo na stražo, češ, on noče nikogar določati. »Vedel sem« — pripoveduje Švec — da ne pojde nikdo prostovoljno; zato sem se javil sam, čuteč neko moralno dolžnost, in ker nisem bil tako grozno utrujen kakor drugi. Čez uro ali dve naj bi nekoga zbudil — toda koga? Vsi so se mi nekako smilili, in ko sem se, kadeč cigareto za cigareto ter v spominih, ki so se mi podili po glavi, dočakal približno 12. ure, sem šel v sosedno kolibo... ter sem zbudil...« Švec čuti torej svojo nadmočnost, nrvstveno kakor telesno, in iz nje izvaja svojo dolžnost, storiti več nego drugi.

V drugi polovici listopada 1914. je prišla 2. četa v dotik z neprijateljem. Pozno v noči na 20. november je prišel četni podčastnik in vprašal, kdo hoče iti prostovoljno na patroljo. Švec tedaj še ni imel pojma, kaj se dela na takšni patrolji, kako se mora človek na njej zadržati, kako se čuvati itd., in zato mu je bilo nekoliko tesno pri srcu. Toda premagal je svojo bojazen ter se javil — na prvo službo na bojišču, idoč tako prostovoljno tudi na prvo patroljo.

Na fronti so čakali češkoslovaške dobrovoljce naporni pohodi, zanikrna bivališča, nepravilna in najrazličnejša prehrana — v Češki družini je bilo vse še poslabšano po tem, da je bil njen poveljnik surov človek, ki ni imel za češkega človeka niti najmanjšega razumevanja, a njen častnik-gospodar, enako brezvesten, je mislil predvsem na svoj žep. Še bolj nego gmotne nedostatke je čutil Švec moralne klofute, ki so jih dobivali češkoslovaški dobrovoljci od teh nerazumnih poveljnikov; užaljena samozavest se je oglašala v njem včasih močnejše nego dolžni čut za disciplino.

Ruska fronta je tedaj napredovala proti Krakovu; z njeno III. armado, ki ji je poveljeval Bolgar, general Radko Dimitrijevič, so hodile čete Češke družine, pridružene v nevarno, a važno poročevalsko službo. Švec je prišel z drugo četo najdalje proti zapadu, namreč 29. listopada do vasi Jawczyce pri Wieliczki. V prvi polovici decembra pa je bila tam ruska fronta prisiljena, da se umakne na Dunajec; z njo se je vrnila tudi druga četa v Tarnov.

Tam je bil Švec dodeljen za inštruktorja tako zvanim »novodružnikom«. To so bili prvi ujetniki, ki so se prijavili v češkoslovaško zamejno vojsko. Švec je bil tukaj popolnoma na svojem mestu. Imel je ne samo zadostno prakso kot vaditelj, nego tudi vzgojiteljske izkušnje. Videl je, da je treba s temi ljudmi, ki so pravkar prišli iz grozot fronte, »ravnati počasi, vzgajati jih iskreno ter vplivati na njih bolj z mirno besedo nego s trdo vojaško disciplino«. In znal je s tem stališčem prodreti tudi proti poveljniku čete.

Ko je bilo vežbanje »novodružnikov« skončano, je hotel Švec nazaj k četi in z njo na fronto. Toda izvedel je, da se bo stvaril iz najboljših dobrovoljcev sokolski oddelek in da mu je pridelen kot eden izmed inštruktorjev. Sokolski oddelek, stvorjen s poveljem Češke družine od 6. marca 1915, je odhajal po izvežbanju sredi aprila na fronto. Bil je pridelen 48. pehotni diviziji, ki je operirala na južni strani Karpatov,

torej že na ozemlju Češkoslovaške republike. Sokolski oddelek je patroljiral v v rajonu vasi Komoš, Zborov in Huta Stebnická, severno od Bardějova. Švec tu ni bil več vojak-prostak, nego je vodil kot četovodja skupino vojakov na patrolje. Premagal je že tudi prirojeni strah, ki se ga je polasčal v prvih dneh na fronti — sedaj izpodbuja druge za pohod naprej ter hodi sam prvi.

Junaška idila čeških dobrovoljcev v vzhodni Slovaški se je končala nepričakovano in bolešno. Na začetku maja 1915. je bila pri Gorlicah prebita ruska vojska: s Karpatov in iz Galicije so se začele armade umikati. Divizija, kateri je bil dodeljen sokolski oddelek, je prišla po večini v ujetništvo. Njegovim vojakom je grozila ista nevarnost ne samo enkrat, močno po krivdi lahkomišelnega in zanikrnega poveljnika. Švec je moral nekolikokrat prevzeti na pohodu iniciativo ter je pozneje vobče prevzel poveljevanje oddelka, ki ga je izvedel iz nevarnosti.

Vsa ruska fronta se je tedaj že nezadržno pomikala proti vzhodu. V grozni zmedbi njenega umika so se bojevale peščice čeških vojakov. Često si niso bili gotovi, ali ne padejo prihodnji dan neprijatelju v roke. Neprestano jim je v duši glodal strah, kaj bo z rusko armado; saj so videli, da je njene poraze in njen izsiljeni odhod zakrivil predvsem veliki nedostatek orožja in nabojev. Tudi so prihajale v njihove vrste vesti o izdajstvu. Kaj bo z njihovim bojem za svobodo? Kaj z njimi, vojaki tega boja? Švec je spadal med vodilne osebnosti Češke družine, ki so v svoji okolici vzdrževale vero v češko stvar ter zaupanje v Rusijo ter niso dale, da bi drugi zapadali v brezupnost.

Koncem maja 1915. je bil Švec povišan v častnika ter je bil v svoji četi imenovan za subalternega častnika. Prva polčeta, h kateri je bil pridelen, je bila pozneje na početku avgusta prevedena k VIII. armadi, ki je stala v Voliniji. Praporščak Švec je hodil tukaj marljivo na patrolje severovzhodno od Dubna na reki Ikvi. V diviziji, h kateri so bili Čehi prideleni, so si pridobili velike simpatije. Ko so bil konec novembra 1915. poslani drugam, se je poslovil poveljnik divizije od njih z dolgim, iskrenim poveljem, v katerem je izrecno omenjal tudi delo subalternega častnika polčete, praporščaka Šveca, ter se mu je iz dna srca zahvalil zanj.

Od začetka decembra je bila polčeta pri 102. diviziji, kjer so jo spočetka sprejeli zelo hladno. Toda uspehi na patroljah, ki jih je vodil četo praporščak Švec, so kmalu prebili led. Na sveti večer je podvzel pevsko patroljo: pred sovražnimi zakopi so zapeli nemško ter češko božično pesem (»Stille Nacht, heilige Nacht« in »Narodil se Kristus Pán«), voščili vojakom na drugi strani fronte srečen božič — zopet v obeh jezikih —, zapeli potem še »Hej Slovani« in nekoliko vzajemnih pozdravov. Nazdar je zaključilo to najbolj idilično patroljo Švečevo. V noči na Novo leto je zajel Švec vso neprijateljsko poljsko stražo s poveljnikom vred; eden izmed ujetih vojakov se mu je čez 2 meseca javil iz češkoslovaške nadomestne čete. Kmalu so poznali torej tudi v 102. diviziji češke vojake kot hrabre in uspešne patruljerje ter so jih zelo čislali.

V tej dobi je bila tudi druga polčeta prevedena k VIII. armadi in 1. marca 1916. se je po nekolikomesečni ločitvi spojila s prvo. Švec je bil tedaj začasni poveljnik čete, ki je bila prevedena v območje 39. armadnega zbora.

O Veliki noči se je vršil v Kijevu zbor Zveze čl. društev v Rusiji, na katerega je bilo poslanih za čl. vojsko nekoliko častnikov, med njimi tudi Švec; v pripravnih posvetovanjih te vojaške delegacije mu je bil dodeljen zdravstveni referat.

Spomladi 1. 1916. so čete Češke družine znatno pripravljale ofenzivne generala Brusilova na jugozapadni fronti ter učinkovito pomagale pri pohodu njegovih armad. »Borili so se pri meni na fronti sijajno. Ves čas so se vedli junško. Pošiljal sem to Družino na najnevarnejša in najtežja mesta, a oni so vedno z uspehom vršili naložene jim naloge« — tako govori sam Brusilov v svojih spominih o češkoslovaških vojaki. Druga četa, ki jo je mesto obolelega poveljnika zopet vodil Švec, je dosegla v drugi polovici junija reko Stohod, kjer je marljivo hodila na izve.

Vojaški uspehi Češke družine so znatno pripomagali k temu, da je češkoslovaška vojska, čeprav počasi, ali vendar rasla; v drugi polovici leta 1915. je bil ustanovljen drugi prapor (= bataljon) Češke družine, ki je bila na početku leta 1916. preimenošana v češkoslovaški strelski polk, a na pomlad istega leta je postal njegov drugi

prapor temelj 2. polka, tako da je iz njiju vzniknila češkoslovaška strelska brigada. Po letu pa so prihajale na fronto nove čete 2. prapora 1. polka, sestavljene tu in tam iz bivših ujetnikov, ki so se prostovoljno javili znova za fronto, v boj za svobodo. V drugi polovici avgusta je bil Švec postavljen za poveljnika 8. čete.

Po odloku polkovnega poveljnika je ostala njegova četa nekoliko mesecev pri polkovnem štabu (namreč v umazani in strašno blatni vasi Remčicah pri Sarenah); vojaki so s svojim komandirjem želeli na fronto — neprestano vežbanje in enolična služba sta jih dolgočasili, a še bolj jim je bivanje pri štabu pristudil polkovni poveljnik, nesposoben, bolešno nervozen in prostaško surov človek. Nekolikokrat se je Švec zelo odločno zavzel proti njemu za svoje vojake.

V decembru 1915. je Švec — kakor skoro vsa četa — prestopil v pravoslavje. Pridel si je ime Jurij.

Šele 27. februarja 1917. se je mogla 8. četa odpeljati na fronto. Bila je poslana k VII. armadi ter pri njej dodeljena po polčetah k dvema armadnima zboroma. Švec sam je delal v 16. armadnem zboru pri štabu njegove 41. divizije v Molotkovu (v vzhodnogaliških Karpatih). Uspešne patrolje, katerih so bile deležne vse čete, so jim zopet kmalu pridobile dobro ime in priljubljenost; divizionar se je hotel učiti češčine, izprosil si je rusko-češki slovarček ter pri ločitvi dejal, da noče druge čete kot osmo.

Poslovili so se na početku meseca junija 1917, kajti Češkoslovaška brigada se je koncentrirala, da bi se udeležila kot celota pripravljane ofenzive. V noči na 22. junij so njeni polki zasedli zakope južnozapadno od Zborova. Na skrajnem desnem krilu je bil 1. prapor 1. polka, levo od njega 2. prapor z 8. četo na svojem levem krilu, na katero se je nadovezoval 2. polk. Poveljnik 1. prapora je izdelal načrt, po katerem je imel napad otvoriti njegov prapor in po njegovem uspehu naj bi postopoma naskakovali nadaljnji prapori. Švec je zelo odločno zagovarjal drug načrt bitke, ki je dokazoval, da je pred odsekom 2. prapora ugoden teren za napad in da je treba to okolnost izrabiti. V častniškem posvetovanju je bilo nato odločeno, da naskočita oba prapora sočasno.

V ponedeljek, 2. julija, ob 9. uri zjutraj je podporočnik Švec na čelu svoje čete preletel prostor pred avstro-ogorskimi zakopi, vdrl vanje, osvojil prvo črto ter jo, kolikor je mogel, zavaroval. Po prihodu ojačenja so šli nad drugo črto sovražnih zakopov. Kmalu nato sta padli tudi tretja in četrta črta utrd — sovražnik je bil

Brat starosta Nace Hočevar čita spominsko listino

Polaganje temeljnega kamna sokolskega doma v Mefliki

(26. septembra 1937)

razbit, njegova fronta prebita. Plen 8. čete je bil velik: 18 mitraljez, 6 minometov, 1 zakopni top, 7 poljskih topov in 1 reflektor; ujetniki se niso šteli niti ni bilo časa za štetje ostalega orožja in vojnih zalog. Toda četa je imela tudi znatne izgube: 13 mrtvih, 38 ranjenih, 2 neizvestna.

V noči na 3. julij je bila Češkoslovaška brigada zamenjana z ruskimi formacijami ter je šla na odmor. Toda že 7. julija so jo poslali znova v zakope, ker se vojaki ruskih polkov niso hoteli dalje bojevati. Notranji razkroj ogromne armade, ki se je začel že za carskega režima in ki ga je močno ojačila revolucija, je napredoval prav hitro — ko je sredi julija sovražnik začel ofenzivo; ruske divizije so v zmedi bežale skoro brez boja. Samo malo je bilo formacij, ki so ostale zveste svoji dolžnosti. Med njimi sta polka češkoslovaške brigade uživala neomejeno hvalo in hvaležnost vrhovnega poveljnika ruskih front.

V bitki pri Zborovu se je pokazalo, da ni mogoče, da bi imel 1. polk še dalje tako malo sposobne poveljnike. Za svojega delovanja pri 39. armadnem zboru je spoznal Švec kapetana Stjepanova, ki je vodil tam poročevalsko službo, ter je dobil o njem dojem, da je to sposoben in češkoslovaški stvari zelo naklonjen častnik. Opozoril je nanj, ko se je po Zborovu razpravljalo o novem poveljniku za 1. polk. Častniški zbor ter izvoljeni zastopniki vojakov so odposlali Šveca, naj bi Stjepanova pridobil za poveljstvo polka. Njegovo poslanstvo je imelo uspeh. Toda Švec je dobil žalostne vesti o nerednem umiku južnozpadne fronte in obupnem položaju češkoslovaških polkov; brez oklevanja se je vrnil k četi.

Po težkih bojih na umiku se je Češkoslovaška brigada koncentrirala v začetku avgusta v Voločiski in nato odšla v rajon mesteca Polonné (v Voliniji), da bi se tam dopolnila ter razvila v divizijo. Razmere so bile tam spočetka klavrne, v glavnem kar se tiče prehrane, perila in obuvala. Polkovni poveljnik je imenoval Šveca za prehranjevalnega diktatorja (v polkovnem povelju od 16. avgusta je zapisano, da je bil Švec imenovan za pomočnika upravitelja polkovnega gospodarstva). Hkrati je bil Švec povišan 17. avgusta v poročnika ter določen za začasnega poveljnika 3. prapora.

V drugi polovici avgusta je obiskal zborovske junake vodja čl. boja za svobodo, profesor T. G. Masaryk. O slavnostnem pregledu brigade in Masarykovem govoru vojakom je napisal Švec v svoj »Dnevnik« te-le stavke: »Parada je bila lepa. Po njej je Masaryk krasno govoril. Mogočno so učinkovale njegove besede: smrt ni

Brat E. Gangl, I. zamenik staroste SKJ vzdava spominako listino v temeljni kamen

Metliški prošt dr. Stanko Dostal blagoslovlja temeljni kamen

tako grozna; še groznejši trenutki se nahajajo v življenju. A besede: „Avstrijo moramo uničiti — in uničena bo!“ so se mi zdele kakor besede preroka.«

V prvi polovici septembra 1917. je bil poročnik Švec imenovan za definitivnega poveljnika 3. prapora 1. polka, s katerim je bival v mestecu Labuni. Posvetil je čim največjo skrb njegovemu izvežbanju. Izbral si je vse častnike sam ter je z njimi vežbal posebej po 2 uri na dan. To ni bilo zastoj; na praznik 28. septembra pri slavnostnem pohodu je bil njegov prapor »kakor iz škatlice«.

Da je užival Švec i zaupanje vojakov, je razvidno iz tega, da so ga odposlali v polkovni komitet in je bil tam izvoljen za predsednika gospodarske sekcije. Sam je bil načelno proti takšnim voljenim odborom v vojski; neugodne izkušnje od dela v polkovnem odboru so ga v tem nazoru samo potrjevale, tako da nove izvolitve ni več sprejel.

Nesrečni razvoj ruske revolucije je privedel k boljševiskemu državnemu prevratu v prvi polovici novembra 1917. Tedaj je štab XI. armade, h kateri je pripadala čsl. 1. divizija, naredil, naj se odpošlje na njegov sedež, v mesto Starokonstantinov, eden češkoslovaški prapor za čuvanje štaba, državnih poslopij in vojaške posesti proti pogromom. Zanašajoč se na mir in razsodnost poročnika Šveca je izbral poveljnik 1. polka 3. prapor za to kočljivo nalogo.

Na začetku januarja 1918. je bil Švec poverjen s podobno nalogo. V vasi Hrycov, kjer so se nahajali oddelki 1. polka, je prihajalo neprestano do nespornostnih med češkoslovaškimi vojaki ter boljševisko konjenico, ki je bila nastanjena v okolici. Švec je nastopil odločno: dal je povelje, da se razoroži vsak tuji vojak, ki se pojavi v rajonu čsl. posadke, in bil je mir.

Kmalu potem je bil izvoljen za odposlanca častniškega zbora 1. polka na namera- vanem zboru češkoslovaške vojske ter se je udeleževal predhodnih posvetovanj, ki so se vršila v Kijevu v dneh 10. do 13. januarja. Kot nasprotnik komitetov je vstopil v sekcijo za disciplinarni red.

Po povratku iz Kijeva je prevzel kmalu zopet poveljstvo 3. prapora. Konec januarja se je preselil ves polk malo proti vzhodu v gubernijsko mesto Žitomir, odkoder je 24. februarja nastopil daljno pot v Francijo. Fronta, kjer so se čsl. vojaki bojevali in kjer so se hoteli bojevati za svobodo svojega naroda in Rusije, je raz- padla; v imenu ruske države je bilo s sovražniki čsl. naroda sklenjeno premirje ter so se vršila pogajanja za mir. Čsl. vojska se je odločila, da bo nadaljevala svojo borbo na drugem bojišču. Iz Rusije je odhajala v poslednjem trenutku. Takoj drugi dan po odhodu iz Žitomira, so Švecev prapor, ki je tvoril zaščitno kolono, napadli nemški oklopni avtomobili, katerih napad pa je odbil. Šele po 14-dnevnem napornem pohodu se je vrkal polk v dneh 10.—12. marca v Prilukah v vagone.

Ker je češkoslovaška vojska odhajala iz Rusije, je njeno vodstvo odločilo, da se odpusti večina ruskih častnikov, ter je postavilo na njihova mesta češkoslovaške častnike. Poročnik Švec je bil imenovan za pomočnika poveljniku 1. polka, toda odpovedal se je temu mestu v korist poročniku K. Müllerju, poveljniku I. prapora, ki je bil po službi starejši od njega; ko pa je Müller zopet priporočal Šveca, so dali odločiti po žrebu, ki je zadel Müllerja. Pri novi volitvi za zborovanje češkoslovaške vojske je častniški zbor 1. polka zopet izvolil za svojega odposlanca poročnika Šveca, on pa radi odpora napram voljenim institucijam v vojski funkcije ni sprejel. Obe ti odločitvi sta povzročili, da je ostal pri polku v usodnih dneh meseca maja 1918. leta.

(Dalje prih.)

Sto godina naše pseudoklasične poezije

Prošlo je sto godina od smrti Lukijana Mušickog, koji je jedini naš predstavnik pseudoklasične poezije. Danas se u njegovim pesmama ne vidi ništa: ni sadržaj, ni plastika, ni pesnički izrazi. Čak ni talenta kod njega nije bilo, a opet je bio u svoje doba veoma slavan; njegove je pesme ondašnja omladina znala napamet. Oživljavanje antike, djela starih grčkih i latinskih pisaca u XVI i XVII veku, proteglo se i dalje u XVIII vek. Doba uzimanja tih starih obrazaca zateklo je Mušickog, koji se sav predao tome radu da u naš, tada slavenosrpski, jezik uvede latinsku metriku i sve zamršene latinske formule, koje su upravo sputavale pesnika. Važnost Mušickog je ta što se uglavnom od njega počela razvijati naša poezija, i što je zbog njegovih pesama stvaran u to doba ugled našoj poeziji. Mušicki je rođen 1777 u Temezinu u Vojvodini. Posle svršenih pravnih i filozofskih nauka u Pešti i nakon zakaluderenja postao je arhimandrit manastira Šišatovca. Umro je u časti episkopa u Plaškom 1837 godine. Bio je jedan od najučenijih ljudi svoga doba. Zna mnoge evropske jezike pored grčkog i latinskog. On je bio oduševljen Horacijevom poetikom i on je i počeo da piše pod tim oduševljenjem htejući da svojim jezikom imitira stare klasične pisce. Hteo je da stvori na našem jeziku umetničku versifikaciju prema latinskim uzorima. On nije uspio, ali je ipak ostavio vidan trag svojim radom i on je također veoma zaslužan za ovoliki porast i uspeh naše lirike i za njen napredak tokom ovih poslednjih sto godina, koje su protekle od njegove smrti do danas.

Ismet Tabaković, Sarajevo.

In memoriam Vladimiru Gaćinoviću

(1917—1937)

Ove se godine upravo navršilo dvadeset godina od smrti Vladimira Gaćinovića, vode revolucionarne omladinske organizacije, poznate pod imenom »Mlada Bosna«, koja je u ono doba, kada je naš narod stenjao i patio pod dušmanskim jarmom, imala da se bori ne samo za narodna prava i njegovu slobodu, nego i za slobodu južnog slovenstva.

U ovu organizaciju većinom su se okupili pravi i iskreni rodoljubi, koji su dali za ideale svoje mlade živote na oltar otadžbine i uzivali ih u temelje velike Jugoslavije.

Vladimir Gaćinović je bio sokolski pečalbar i dijete naše kršne Hercegovine, gdje se i rodio 1890 godine u srezu bilečkom. Umro je u Friburgu (Švajcarska) odakle je njegovo tijelo prenešeno u Zenevu, i tu sahranjeno 13 avgusta 1917 godine na groblju sv. Đorđa. Njegovom smrću »Mlada Bosna« izgubila je svog vođu i inicijatora, a naš narod velikog borca i idealistu, koji ne dočeka oslobođenje i ostvarenje svojih velikih ideala.

U znak zahvalnosti 1935 godine njegovi zemni ostatci prenešeni su iz Zeneve u Sarajevo i sahranjeni uz zemne ostatke vidovdanskih heroja.

Mi, koji u sreći uživamo plodove krvavih borbi i velikih žrtava »Mlade Bosne«, očuvaćemo trajnu uspomenu na sve njezine heroje i hrabre pionire novorođene Jugoslavije.

Slava i hvala Vladimiru Gaćinoviću!

Место венца

Још пре месец дана писала си ми: осећам се сада потпуно добро, само да се још опоравим... После тога нисам од Тебе примио никакве вести. Мислио сам да си и сувише заузета на послу после болести и за то ми не пишеш...

У руди држим Твоју посмртну листу. На њој је стајало, како је нека млада девојка испустила своју душу у цвету своје младости. Умрла си! И овога пута, смрт је показала колико је немилосрдна, јер не бира жртве за своју незајазивост. Млада, с лепим положајем који си с много рада заслужио стекла, имала си све услове за живот. Али у место да и даље радиш на остварењу својих идеала, Ти сада лежиш под прхом земље потпуно мирна, без икаквих жеља. Решила си се свих тешкоћа, које нам живот онако раскошно дели не питајући нас, да ли ћемо их и уз какве жртве моћи да савладамо. Да ли то мора тако у животу да буде? Ово питање често нам се намеће.

Ако би људи живели у идеално братској љубави и слози, не желећи зла један другом, да ли би било тада беде и невоље у животу? Не би свега тога било ако би се човек придржавао пута којим га је Спаситељ повео. »Љуби ближњег свог као самога себе«, тако нам заповеда Христос. А ми? Шта ми чинимо? На сваком кораку видимо жртве пакости и злобе човека како једну по једну жртву руше и уништавају је. Не бирају се начини ни средства којим ће се постићи извесан циљ у животу. На првом месту лични просперитет, а све друго ништавно је према овом.

Отуда је сва несрећа многих и многих, а Ти си се, мила сестро, свега тога решила заувек. Колико си пута и сама рекла, да би ме утешила: не смеш да клонеш пред препрекама, које Ти људи постављају. Мораш бити спреман на све и истрајан у борби коју Ти људи намећу. Да, имаш право. Али докле треба да иде та истрајност у тој борби? Зар и најсавршенији строј модерне технике не откаже послушност? Слабији мора увек да подлегне јачем, то је закон природе. И ми, који се осећамо слабима и истрошеним у борби за опстанак, морамо кад тад да подлегнемо. Можда је то једини начин, да се решимо свег зла које нам живот пружа.

Ето, то су мисли које су ме обузеле кад сам сазнао за Твоју прерану смрт. Зажалио сам што нисам ја на Твом месту, јер Ти имаш све услове за живот које си сама себи створила, док ја нисам био у стању да обезбедим себи оно што је потребно за најскромнији живот. Био сам слаб да се борим. Имао сам жељу још као дете да се оспособим за корисног члана друштвене заједнице. Пролазио сам кроз разне буре у животу које су се ређале једна за другом. У мени је све више нестајало енергије за ту очајничку борбу и ја сам напокон клонуо. Нико ми није хтео пружити пријатељску руку. Нико ме није хтео изабавити из глиба у који сам запао иако сам очајнички дозивао у помоћ племенитост људске душе. Ње више нема у душама људи. Живот и време, све су потисли, и залуд се трудимо да све то понова вратимо човеку. Исмејавају нас и називају новим Месијама, који хоће да спасе род људски.

Твоје срце које је увек разумело туђу бол, престало је за свагда да куца. Нико неће наћи утехе у Твојим благим саветима. Занемела си као да си и Ти засићена свега што си на овом свету видела. Доста Ти је туђе невоље и ако своје ниси имала.

Буди спокојна, јер си била милосрдна према слабима, дарежљива према сиромасима. Ти си Твојим животом, осигурала завидно место у вечном животу. Хвала Ти! Твојим примером би требали да пођу сви они надувени, који у својој раскоши не осећају беду оних, који пузе око њихове богате трпезе чекајући на мрвице њихове да падну са стога. Ти си умрла да би вечно живела!

Пригодом отвorenja Sokolakovog doma u Sarajevu: brat Gangl drži svečan govor

Gašper prvič v Ljubljani

(Vesela lutkovna igra v petih dejanjih.)

(Konec.)

V. dejanje.

Pred vaško gostilno. Klop, miza, drevje, v ozadju pogled na Bled.

Tone (pride. Nosi težko vrečo, ki jo prisloni k drevesu.): Hej, dajte malo pijače!
Ta vročina!

Krčmar (pride): Bog daj, Tone! Prideš kaj v hišo?

Tone: Samo toliko, da se malo ohladim, potem pa moram naprej v mlin! (Odideta v hišo.)

Janez (pride mimo in zapoje narodno pesem).

Tone (pride iz hiše): Živio, Janez, ravno prav, da si tu! Pomagaj mi naložiti vrečo na rame!

Janez: To pa že, to! (Dvigne Tonetu vrečo na rame.)

Tone (se zruši pod vrečo).

Janez: No, ja z sem ti že pomagal, sedaj pa si še s a m pomagaj!

Gašper (za odrom stoka in ječi): Jej, kako je to težko! Tudi pri nas bo treba vpeljati tiste zelene kurete. Na pomoč!

Janez: Kdo pa stoka?

Tone (zelo razveseljen): To je Gašperjev glas!

Mica (prihiti vsa vesela): Jejtana, jejtana, Gašperček se vrača! Poglejte no, koliko nosi!

Gašper (prihaja s fantičkom. Ves je oprtan z zavitki, ki jih odlaga na tla. Zavriska.): Živio Mica, živio Janez! Živio Tone! Ali ste še vsi zdravi? Koliko časa se že nismo videli?

Mica: Saj je komaj dva dni tega, kar si odšel!

Gašper: I seveda, Mica; a kje sem jaz ta čas vse bil!

Krčmar (pride): Pozdravljen, sosed Gašper! Do kam pa si prišel na svojem potovanju v Ljubljano?

Gašper: O daleč! Prav v Ljubljani sem bil! To je bilo veselo!

Tone: Kaj se nisi izgubil med hišami?

Gašper: Kaj šel! Saj so me že na kolodvoru čakali in godba je igrala, ko sem prišel.

Janez: O, Gašper, ta je pa že bosa!

Gašper: Kaj šel! Pa bi bil šel z mano, pa bi videl ali je bilo res ali ne. Misliš, da je to kar tako, če dobi človek glavni dobiček! Do tal so se mi klanjali! In ves promet so ustavili na cesti, kadar sem šel jaz po njej!

Tone: Zakaj si se pa potem tako hitro vrnil, če je bilo tako imenitno?

Gašper: Vidiš — kolikor so me tudi častili in kolikor je bilo imenitno, se mi je vendar tožilo po domu. Živio Bled! Kje je Ljubljana? Ljubljana ni nič proti naši vasi! Veste, v Ljubljani so me vlekli na vse strani, vsakdo me je hotel pogostiti, vsakdo me je hotel imeti pri sebi. Ampak pri tem nisem na vas pozabil! (Preklada zavitke.) Tole je za Mico, tole za Janeza, tole za krčmarja, tole za Toneta, tole za Grčarja. tale vreča — salabolt, za koga sem pa tole vrečo prinesel?

Vsi (so se mu vsak za svoje zahvaljevali. Zdaj prasnejo v smeh).

Tone: O, ta vreča je pa moja, kar pusti! Hahaha!

Gašper: Tvoja? No, potem jo pa podarim tebi, hihhi!

Vsi (se smejejo).

Mica: Gašper, pokaži no, kaj si pa z a s e prinesel?

Gašper: Zase? Salabolt! Nase sem pa popolnoma pozabil!

Vsi (v smeh).

Tone: Kaj nisi dobil glavnega dobitka?

Gašper: Hihih, seveda! Vidite, to je pa moje, denar imam, denarja imam sedaj kot smeti! Zato pa — juhej! Mica, na mizo, kar imate, lačen in žejen sem tako, da bi pojedel tri šmarne gore! (Smeh.) Pa še temu fantičku kaj dobrega za pod zobe!

Mica: Čegav pa je?

Gašper: Mo j!

Vsi: Kako to? Tvoj? Ta fantiček?

Gašper: Revček je, pa sem ga vzel za svojega. (Fantičku.) Kaj ne?

Fantiček: Da...

Vsi (povprek): O, to je pa lepo od tebe, Gašper!

Mica: Kako ti je ime fantiček?

Fantiček: Miloš!

Tone: Kaj pa boš delal pri Gašperju?

Fantiček: Krave bom pasel!

Vsi (v smeh).

Gašper: Tako je. Pozneje, ko zrasteš, boš pa oral, kosil, sploh vse! O, pa te ne bom preveč priganjal. Delala bova oba! In ko zrasteš, ti prepustim svoj grunt!

Mica: Gašper, ti si pa res dober!

Vsi (pritrjujejo).

Krčmar: Pa posedimo no, bo sosed Gašper povedal, kako je bilo v Ljubljani.

Vsi (posedejo).

Gašper: Kako je bilo v Ljubljani? Hm — prepričan sem, da še Napoleon ni imel takega sprejema, kakor jaz!

Vsi (v smeh).

Tone: Ali so ti takoj dali denar?

Gašper: I seveda, kaj pa misliš! Še ponj mi ni bilo treba iti! Takoj, ko sem se pripejnal, so mi ga dali.

Janez: Pa se nisi nič bal v mestu?

Gašper: Kaj bi se bal! Saj sem imel stražo okoli sebe noč in dan! (Smeh.) In dve slugi, na vsaki strani eden, sta mi vedno ustregla vsako željo, ki sem jo izrekel. (Smeh.) Rečem vam, bilo je bolj imenitno kakor takrat, kadar imamo žegnanje! (Smeh.)

Krčmar: Kakšno pa imajo vino?

Gašper: E, vina pa nimajo dobrega! Krčmar Jaka — tvoja kislica je še vedno sladka proti tistemu jesihu, ki ga tam pijejo! Ampak jedi! Gotovo sem se zredil za deset kil (smeh), tako so mi mašili usta z najrazličnejšimi jedmi, ki jim še imena ne vem!

Tone: Kje si pa spal, Gašper.

Gašper: Kje sem spal? Hm, da — spal — v postelji sem spal, seveda. Kje pa naj drugje spim, kakor v postelji! Ampak v kakšni postelji! V imenitni postelji! Tako je bila velika, da sem rabil pol ure, preden sem prišel z enega konca na drugega, hihih! (Vsi v smeh.) A to še ni vse! Vsakih pet minut so me zbudili in me vprašali, če si česa želim, hihih!

Vsi (v smeh).

Tone: Primaruha, če je tako imenitno v Ljubljani, jaz bi bil tam ostal!

Gašper: Saj bi bil jaz tudi ostal! Hoteli so, da ostanem pri njih, jaz pa sem rekel — ne! Kaj bodo pa doma rekli, če me ne bo več nazaj! Saj bodo mislili, da sem se izgubil, hihih! (Vsi v smeh.) Zapijmo!

Vsi (zapojo): Otok bleški, kinč nebeški...

Zastor pade!

NAŠI PESNICI

Marijana Željeznova - Kokalj, Ljubljana:

Naš nesmrtni kralj

Naš kralj, nesmrtni kralj,
sokolska deca pred teboj kleči,
ji v duši plameni
za tebe sveti žar —
življenje tvoje je oltar
ljubezni za domovje, sokoliče...
Naš kralj, nesmrtni kralj,
sokolska deca zakorakala v stopinje
je tvoje in v višave sinje
ji je pogled uprt...
Naš kralj, nesmrtni kralj,
sokolska deca kliče:
Vsi za teboj
v življenjski boj
za staro pravdo in resnico

in svobodo, bratstvo in pravico!
Čuj, mi stojimo,
se ne bojimo
nikogar in nikdar
in smo pripravljeni vsekdar
za tvoje delo iti v smrt!
Naš kralj, nesmrtni kralj,
vemò, da tvoj je blagoslov
prišel pod vsak sokolski krov,
da tvoja moč ne oslabi,
Naš kralj, sokolski kralj,
dokler sokolič ti sledi
po poti tvoji brez strahu
in nosi v srcu venec slave in miru!

Joso M. Matešić, Generalski Stol:

Tebe nema — ali duh Tvoj živi!

(U spomen 9 oktobra)

Tebe nema, ali duh Tvoj živi!
Delu Tvome ceo svet se divi —
Tvoje ime poput sunca sjače
Nove snage Sokolima dače,
Da u rodu za dobro nas sviju
Svi čuvamo Jugoslaviju.
Koji si nam u čuvanje dao
Kad si ranjen u Marseju pao!
Tad na času svome posljednome
Zadnji pozdrav poslao si Domu:
»Slušajte Mi želju najmiliju:
Čuvajte vek Jugoslaviju!«
I mi smo Te Kralju poslušali
U boli Ti čvrsti zavet dali:
»Čuvaćemo Otadžbinu ovu
Najmiliju majku Sokolovu!
Branjećemo slogu i slobodu
I jedinstvo jugoslavskom rodu!

Čuvaćemo našega Vladara
Kralja Petra, mladog Gospodara!
Učićemo decu i unuke
Da su mnoge podnesene muke,
Dok smo jaram ropstva salomili
Te njihovu braću sjedinili.«
Kazaćemo našoj potomčadi:
Da se tako za slobodu radi!
A ovog tužnog spomendneva
Sokolska će duša da zapeva:
»Teška rana peče nas i boli,
Ali nje se ne plaše Sokoli,
Ona nam je dala snage nove
U borbi za ideale ove!
Ona će nam i jakost dati
Da slobodu čuvaćemo znati!
Dok je sveta, i dok sunce grije
Biće nas i Jugoslavije!«

ПРВИ ДЕЦЕМБАР

Векови су прохујали
и са њима жеља иста;
водила нас све мисао:
сјај слободе да заблиста.

Непријатељ разбио нас
и хтео је да нас нема,
у окове да нас сагне,
да нам пропаст вечну спрема.

Ал' је било великана,
не дадоше сили маха;
бодрили су дух свог рода
без бојазни и без страха.

Једна мис'о владала је,
једна жеља, једна воља:
сав род да се уједини
од Триглава — до Битоља.

Шумадија с Карађорђем
устала је храбро, смело,
да оствари сан предака
и изврши свето дело.

То је био исток зоре
која нас је обасјала
и навештај срећног дана;
 лепе нам је наде дала.

Време даље текло хучно
водећи нас светлој мети:
Краљ Петар се с војском диже
и Косово Поље свети.

Ал' исконска мис'о збори
и снажним се дахом вије:
»Не стој, Краљу, јер Твој народ
уједињен још сав није!«

И са сином Александром
тој се мисли одазива;
довршава оно дело
од давнина што се снива.

Жртва је много пало,
пролило се море крви,
на у славу тога Дела
Децембар се слави Први.

То је данак зоре оне
Шумадија коју роди:
Сав наш род је уједињен
у јединству и слободи.

Хвала Њима на том дару!
'Чуваћемо муку њину!
Завет свети дајемо им:
'Чуваћемо Отаџбину!

А младоме нашем Краљу
пожелимо живот дуги
са ускликом: »Нека живи
наш Краљ млади Петар Други!«

Anton Debeljak, Ljubljana:

Rojaku Nandetu Maroltu*

Medló jesensko sonce sije z néba,
no vendar še martinček zunaj vztraja.
Z utrdbe grajske mi pogled uhaja
na dom, kjer čaka Nande naš pogreba.

Osuto listje v zraku se spreva,
večina pa na vejah tiho vreba,
kedaj ga neizbežna Smrt izžreba
za hrano zemlji, kjer se vse preraja.

Ti naše gore list, oj sokol sivi,
prerano Tebe vzela je usoda,
saj bil ponos Ti našega si roda!

Tvoj lik bo prah, ostanejo pa živi
potomcem večno lepi Tvoji vzori,
blesteči kakor bel snežnik na gori.

* Dne 19. IX. t. l. je umrl Nande Marolt, direktor drž. učiteljske šole v Ljubljani; rodil se je 13. VII. 1883 v Sodražici (dravska banovina). Pokojnik se je ves posvetil razen svojemu poklicu tudi Sokolstvu, ter je zanj neumorno in z ljubeznijo deloval že v svojih dijaških letih. Bil je več let član starešinstva JSS, podstarosta in starosta ljubljanske sokolske župe. — Ljubljansko sokolstvo ga je na njegovi zadnji poti dostojno in častno spremilo. — Večni mir in pokoj bratu Maroltu.

Robert:

Mreti treba

I priroda mrije,
I sunce gasne,
I slabije svojim
Pracima grije,
A lišće žuto
Otpada dole,
Samo grančice —
Grančice gole
Strše u nebo,
Ko da to nebo
Za milost mole.
Nebo daleko
Milost još dalje —
Volju Gospoda vršiti treba
Sve što je između zemlje i neba —
Sve mreti treba,
I veća tuga još da bi bila
Pusti od nekud Svevišnja sila,

Da s ovih grana što nebo prose
Bahati vetri lišće raznose.
A drvlje jadno ostaje pusto,
A granje drhti golo i gusto.
Samo što crni vran k njemu sleti,
Da »Večnaja pamjat« njemu otpaje,
Pa dalje hita i dalje poje,
Otpajat treba svakom svoje.
A kiša curi, pljušti i lije
I golo granje pere i mije.
I priroda mrije,
Sunce ne grije,
Grančice gole
Strše i mole
Do samog neba
— — — — —
Al mreti treba...

Rica, Ljubljana:

Nevihla

Nebeški topovi strahotno buče,
vmes švigajo divje granate,
čez pisana polja in trate
vetrovi zatulijo, plašno ječe.

Dež biča prirodo in toča vihra,
ki žito tepta, razbija okrog,
ter bobna po stogih, kaj mar ji gorja,
ko pada kot kamenje — sipal bi bog.

Nebeški topovi strahotno buče,
a ko obmolčijo, ni žita nikjer,
poljane oropane, trudne molče,
povsod opustošenje, žalostni mir!

Ст. М. Мутибарић, Деспот Св. Иван:

БЕРБА

Јутрос рано пре нег' сунце
што почело с неба сјати,
ми кренусмо с пуно друштва
винограде грожђе брати.

Црног, белог — разне врсте —
набрасмо се грожђа много,
и јели смо баш од сваког
коликогод је ко мо'о...

Пре подне смо брали, јели,
— у том послу вредни били —
а по подне и слаткач смо
кроз цевчице танке пили!

Пријало је, како не би,
кад уз све и песма била;
о, како би још волели
да се берба продужила...

Новак Арсенин, Нови Кнежевац:

СОКО

Ведрину духа поноса и части,
То соко тражи и за то ће пасти,
За народ мили и земљу своју,
Све ће поднети, и све ће дати!

Крајеви земље њему су знани,
Историјуштује и краља познаје,
Све штогод има и што је његово,
За напредак земље своје увек даје.

У срцу песма слободe се чује
Калпак му се вије и кошуља сјаје;
Свуд љубав шири, слогу и јединство,
И на томе раду никад не престаје.

Свог ближњег љуби, сиротињу штити,
Што другога штити, то и њега боли,
Кад другом помогне и снагом поткрепи
Тада се радује и још више воли.

Тачан је уредан на дужности, раду,
Заповест поштује и све извршује,
Сви су му једнаки, сироти, богати, —
Све једнако воли, једнако поштује.

Са светлошћу душу он увек напаја,
Љубав му је братска највиша од свега,
Поборник је правде, јединства, слободe
И следбеник Тирша и соколског стеча.

Ст. М. Мутибарић, Деспот Св. Иван:

НЕМИРНА ЈЕ МАЛА МИРА...

Немирна је мала Мира
као ветрић у пролеће;
немирна је, у све дира
по собама кад пролеће...

Ох, врти се, поцункује,
ко пред бичем мала чигра;
нове игре смишља, кује
ил са цицом својом игра...

Уз то још и гласно пева
као птица раздрагана,
никад она да што зева
или каже да је сана...

Тек ноћ црна кад завири
Мирина се спусти глава,
тек тада се она смири
у кревету да отспава...

А у јутро, јутро рано
она прва уранила,
па весела кличе: Нано,
ево мене, нано мила...

СМИЉЕ

Твоји жути и сјајни цветићи
Убирају прве рујне зраке,
А здраве их соколови тићи
И соколе моме и јунаке!

Божје цвеће, тебе злати сунце
У напону твоје дивне снаге:
Да са тобом послати врхунце
Домовине и миле и драге!

Па краси је дуж наших врхова
Увек светла и поносна лица:
Да ти тежи јато соколова
И са њима кита соколица!

Чим засине сунце са висине
Увек теби нека прво броди
Сред утрине и кршне планине, —
И све дигне Богу и слободи!

К'о из доба од Светога Саве, —
Олтар с њима к'о светиња сама:
Увек краси крунисане главе
И свећене сред Божијег храма.

И на дому крај иконе свете
Буди увек знамење нам среће, —
И научи свако добро дете:
Да му срећа увенути неће!

Ismet A. Tabaković, Sarajevo:

U jesenjoj ekstazi

Ko napuklo jedro srce mi se kida,
Puno gorkih i žalosnih saznanja,
A duša ko djeva osvrknuta rida
Nad tužnim grobljem mladenačkih sanja.

I u toj tihoj jesenjoj ekstazi,
Koji prati bolno neko umiranje,
Gledam kako život sreću mi gazi
I nemilo lomi njeno suho granje.

Pa, sv'jestan da živ ću nestati lako,
Kosu bi si čupao, pram po pram,
No nisam, Ferdo, niti zaplak'o,
Jer na zemlji nisam ja patnik sam.

Ko napuklo jedro srce mi se kida,
Puno gorkih i žalosnih saznanja,
A duša ko djeva oskrvnuta rida
Nad tužnim grobljem mladenačkih sanja.

ЗРНЦА

I

О ЋУДИ

Што је човек нижи, глупљи,
он за друштво, друштво људи,
не постаје никад шупљи
већ само са више ћуди!

И ко вук што мења боју
а никако своје ћуди,
тако исто ману своју,
не мењају глупи људи!

II

ПРВА МАНА

Данас има много људи,
што једнако греше, греше,
а кад виде грешку своју
безбрижно се тек насмеше.

Равнодушно у све гледе
од првога свога дана,
а баш таква равнодушност
јесте прва, прва мана.

III

О ВЕЛИКОМ

Има збиља много људи
што велико не познају,
обичноме често пута
величину сву признају.

А не знају — нису свесни,
да потпуно баш велико
све до данас не пронађе
и не створи, нико, нико...

IV

О ЛЕПОМ

Појам лепо многе људе
одводи на путе криве,
јер многи се »лепој слици«
или »лепом коњу« диве,

не знајући да то лепо
јесте зато да се куша,
пошто лепо и најлепше
може бити само душа...

V

О ЧОВЕКУ

Може рећи шта ко жели,
држати се било чега,
али ја је у човеку
јаче, јаче баш од свега.

VI

О ТЕШКОМ И НАЈТЕЖЕМ

Човеку је »тешко« мати!
(од које сад баш сви беже!)
Ал' ту матер издржати
јесте збиља понајтеже!

VII

О ЗЛИМ ЉУДИМА

Бити човек јесте тешко
јер зла Бог је сваком дао!
Неки успе да се бори
ал' неки је малаксао...

И сад таквог сви злим зову,
и ви сведок томе бесте,
мада сличан вазда, вазда,
сваки човек њему јесте!

VIII

ЗАШТО

Зашто бити, постојати,
желео би сваки да зна;
но одговор на то нико
није мог'о још да да...

многи досад покуш'о је
да о томе каже ма што,
али то је све премало
јер још смемо рећи »зашто?«

IX

ЧЕГА ИМА НАЈВИШЕ

Овај свет је препун свега
(иако се то »свег« мења!)
Но највише мислим има
простога, глупог уображења.

X

О ДАЛЕКОМ

Далеко је сунце, месец.
Далеко је век од века,
но најдаље мислим јесте
данас човек од човека.

XI

О НАЈБЛИЖЕМ

Питали су философа,
питали и људског скота
и обадва баш рекоше:
»Најближе је крај живота!«

Rica, Ljubljana:

Tiha je poljana

Tiha je poljana, žito so poželi,
vse so odpeljali, vse siroti vzeli,
samo ptičice je niso zapustile,
ves dan so ji pele, jo slavile.

Tiha je poljana... Zdaj še nežne ptice
daleč so zletele čez polja, gorice,
vsi so zapuščeno pozabili,
ki so kdaj v objemu njenem se razve-
selili!

Sam grem kot čez grobe čez samotne
lehe,
in nikjer ni duši žalostni utehe:
vse kar kdaj imel sem, je življenje
vzelo,
zdaj samo še čakam zimo — starko
belo.

Ismet A. Tabaković, Sarajevo:

Jesenji utisci

Kada po stazama izvan lijepoga moga grada
Sumorna i jesenja noć već spusti svoj hladni veo,
U duši mojoj tad čudna sjeta i tuga zavlada
I ja bih najsretniji bio kada bi Samrt sreo.

Umiru vrbe na obali kraj te mutne rijeke,
A gajevi pusti šume ko ojađeni slavuji;
Šuma tužno žalosne izvodi simfonije neke
I prvi jesenji orkan bijesno kroz goru huji.

Šutljive misli sutona ovih u jeseni sivoj
Redaju se maštom mi ko filmovi bola i tuge,
Pa za tren u rijeci nestaju valovitoj — krivoj
Da se čas kasnije opet vrate kao tužne druge.

I dugo šetam poljima tako kroz pejzaže puste,
Sluteći umiranje svega što jeste i postoji,
A kroz tužne jesenje niti i sive magle guste
Umiru bez krika svi lijepi ideali moji.

RADOVI NAŠEG NARAŠTAJA

Rosenstein Karel, Jesenice:

Miškove počitnice

(Nadaljevanje)

14.

Minulo je nekoliko dni, pustih in neskončno dolgih. Dečka sta se hudo dolgočasila. Kamor sta šla, jima je bil oče za petami. Posebno Miško je občutil očetovo strogost. Dočim je smel Janezek vsak večer s starim Logarjem na izprehod, je moral Miško ostati doma. Nič ni pomagalo, ne prošnje, ne jeza, oče je ostal trd in neomajen. Kmalu pa je očetova strogost popustila in dečka sta se lahko svobodneje gibala.

Nekega popoldne, ko je oče odšel z doma, sta se izmuznila iz svoje sobe in šla v Loče. Dan je bil vroč — kot nalašč za kopanje. Miško in Janezek bi se zelo rada kopala, a nista imela kopalnih hlačk, prositi Logarjevo mater zanje pa nista upala. Zato sta nekoliko potrta, s sklonjenimi glavami korakala med grmovjem. Zavila sta proti »Taboru«, ker pa tam ni bilo nikogar, sta šla k reki. Na zgornjem koncu, kjer se je voda zajedla globoko v breg in je nastal velik tolmun, sta zapazila skupino dečkov. Takoj sta spoznala svoje tovariše. Miško je od veselja poskočil in udaril Janezka po rami. Tako dolgo jih že ni videl. Ju-hu-hu — prekopicnil se je v travi. Pa tudi Janezek je začutil neko zadovoljstvo nad tako nenadnim snidenjem; čeprav še ni Miškovih tovarišev dobro poznal, je vseeno čutil do njih neko nagnjenje, ki ga je vleklo k njim. Komaj sta stopila izza grmovja, so ju že zapazili. Vzkliki veselja in presenečenja so se trgali iz mladih grl in vsi naenkrat so se spustili v tek proti novodošlecema. Slamnikov Tine, ki je radi svoje velikosti prekašal vse v teku, je od razposajenosti planil na Miška, da sta se oba zvalila v travo. Drugi so planili k Janezku in tudi njega so spravili na tla. Vzradoščena nad nenadnim snidenjem se je mlada četa valjala po tleh, se prekopicala, vriskala in se objemala. Nekoliko minut je trajalo to veselje in le počasi so se pomirili. Snidenje po dolgih dneh ločitve je bilo otroško odkritosrčno, prepojeno z onim čistim veseljem, ki ga je zmožna samo mlada nepokvarjena duša.

Nasmejanih in rdečih lic so se tovariši počasi vračali k tolmunu.

»Dobro, da si prišel, Miško,« je med splošnim veseljem rekel Slamnikov Tine, »splav delamo«.

»Kaj, splav delate?« se je začudil Miško. »To je pa res imenitno. Vozili se bomo«. A takoj se je Mišku obraz užalostil in jezno je rekel: »Kaj pa koristi nama z Janezkom splav, ko pa nimava kopalnih hlačk. Oblečena pa ne moreva v vodo.«

»Oh, kakšna škoda!« Tudi ostali dečki so bili potrti od teh besed. Kako naj gre na splav, če nima kopalnih hlačk?

»Ali veš kaj, Miško,« je spravil počasi iz sebe Mlinarjev Žane, »tako naredi kot jaz. Srajco sleci in pojdi v vodo kar v hlačkah. Saj se ti bodo potem posušile.« Pogledal je izpod čela na Miška, kaj bo rekel. A Miško se je samo nasmehnil. Potrta, da ni mogel pomagati s svojim nasvetom, ki se mu je zdel zelo na mestu, se je debeli Žane pogreznil sam vase. Že je bilo videti, da bo taka malenkost pokvarila prijetno popoldne, ko je Slamnikov Tine počasi odprl usta: »Miško in Janezek naj sedita na bregu, dokler bomo mi pripravljali splav in naj nam dajeta nasvete. Ko bo pa splav gotov,

bom jaz posodil hlačke Mišku, Mačkov Jožek pa Janezku, da se bosta lahko vozila.«

»Tako bo — tako.« Dečki so bili zadovoljni in veseli so poskakali v vodo, kjer so imeli že na pol narejen splav. Niso mogli dočakati, da bi bil dovršen, in so kar takega potisnili v vodo. Na Miškov ukaz so hitro zavlekli splav na breg. Delo je dobro napredovalo in kmalu je bil splav v vodi. Močno so ga povezali z žico, razpoke zamašili z vejami. Tako se ni bilo treba bati, da bi se potopil. Miško je bil tako navdušen, da je kar oblečen skočil na splav. Janezek je sprejel od Mačkovega Jožka ponudene kopalne hlačke in kmalu je bil večji del dečkov na splavu. Le Mačkov Jožek in še dva druga so ostali na bregu.

Z dolgim drogom so odrinili od brega in kmalu so bili sredi tolmana. Dečkom je močno utripalo srce in mirno so stali vsak na svojem mestu, da ne bi spravili splava iz ravnovesja. In res, vse je šlo po sreči. Brez nezgode so prevozili tolmun do nasprotnega konca. Miško se je vedel zelo razposajeno. Vriskal je, prepeval in nalahko poskakoval, kot bi hotel splav nalašč prevrniti. Dečki so ga prosili, naj bo pri miru, a ni se dal pogovoriti.

»Kaj če bi potisnili splav v reko?« je hudomušno vprašal Miško tovariše videč, da jih spravlja s tem v strah. »Ali ne bi bilo prijetno? Peljali bi se do Mlinarjevega jeza, skočili preko njega in plavali dalje proti Ljubljani. Ali gremo v reko?«

Dečki niso vedeli, ali bi se smejali ali jezili. Vedeli so, da se Miško le norčuje. Saj je sam celo oblečen, kako bi upal v reko, ki hudo valovi in so v njej velike skale, kjer se splav lahko razbije.

Da bi spravil tovariše v še večji strah, je začel Miško potiskati splav proti reki. Dečki so ga prosili, naj se ne norčuje in da si bo zmočil obleko. A nalašč je še bolj potiskal splav. Ko so se nevarno približali rečnemu toku, ga je le nekoliko zaskrbelo, kaj bo z njim, če pade v vodo in si zmoči obleko in začel je ustavljati splav. Že so mislili, da bodo zdrčali v močan tok, a skupnemu naporu se je posrečilo, da so ga ustavili.

Tedaj se pa zasliši na zadnjem koncu splava vzklik in takoj nato štrbunk. Debeli in nerodni Mlinarjev Žane je izgubil ravnovesje, zakrilil z rokami in padel v vodo. Sedaj ni bilo na splavu več ravnovesja in dečki so bili preplašeni radi Žanetove nesreče: nikdo se ni spomnil, da bi stopil na zadnji konec splava in ga obdržal v ravnotežju. Splav se je zavzdignil in dečki so popadali v vodo. Večina od njih je srečno preplavala tolmun, samo Miško in Močnikov Bine sta zašla v močan rečni tok, ki ju je odnesel dalje. Prestrašeni klici so se trgali iz ust dečkom, ki so takoj stekli ob bregu in metali tovarišema dolge veje, da bi se zanje zagrabila. Močnikovemu Binetu se je res posrečilo, da je dosegel vejo, in potegnili so ga na suho. Veselo je poskočil, zažvižgal kot kos in stekel za drugimi, ki so tekli po bregu za Miškom, ki ga je močan tok vedno bolj zanašal proti sredini reke. Miško je nerodno mahal z rokami, kajti mokra obleka se ga je oprijela in le s težavo je plaval.

Nenadoma so začuli dečki krik in zapazili, da se je Miško potopil. A takoj je bil zopet na površini in s podvojeno silo je pričel plavati proti bregu. Medtem je že planil Slamnikov Tine v vodo in za njim drugi. Kmalu je priplaval do Miška in ga zagrabil za roko. Na pomoč so prišli tudi ostali in Miško je bil kmalu rešen iz objema mrzlih valov.

»Hvala«, je rekel izmučen in hvaležno pogledal tovariše. Mokra obleka se je oprijemala života, od las mu je tekla voda po licih in mu kapala od brade. Na kolenu so pa bile hlačke presekanе in krvave.

»Udaril si se.« Janezek je pokleknil k nogam in mu hitro obvezal rano na kolenu, ki jo je dobil od skale v reki. Tudi Janezek je bil smrtno bled kot Miško. Baš se je za prijatelja.

Dečki so bili pobiti in so molčali. Počasi in brez najmanjše besedice so se oblekli. Sonce se je ravno dotaknilo obzorja in zlatordečkasti žarki so se ustavili Mišku na bledih licih. Rahel vetrič, ki je počasi gnal bledordečkaste

oblake proti jugu se je poigral z njegovimi mokrimi lasmi. Janezek in Močnikov Tine sta prišla Miška pod pazduho in počasi so odkorakali proti domu. S sklonjenimi glavami, kot bi šli za pogrebom, so jih spremljali tovariši.

»Ali te boli, Miško?« je Janezek skrbno vprašal prijatelja.

»Ne, samo skrbi me, kaj bodo rekli doma. Oče bo zopet hud,« je z izmučenim glasom odgovoril Miško.

»Ne boj se, nič ne bo hudega. Prosil bom zate,« ga je tolažil Janezek. V srcu je pa tudi njemu vstajal dvom in strah za tovariša.

Po skritih ulicah so peljali tovariši Miška do doma. Tam so se žalostni in potrti poslovili od njega. Janezek in Miško sta ostala sama.

»Janezek, skrbi me,« je rekel Miško in se naslonil na prijatelja, kot bi ga hotel prositi pomoči. Janezka je zbolelo. Kako rad bi mu pomagal, ko bi le mogel. Z drhtečim glasom, v katerem je bilo polno žalosti in pomilovanja, mu je rekel:

»Nič se ne boj. Bo že bolje...!«

15.

Janezek je peljal Miška v sobico. Miško je bil hudo bled. Rana na kolenu in strah sta ga popolnoma izčrpala. Izmučen do smrti se je zgrudil na posteljo. Tako je ležal z zaprtimi očmi in sunkovito dihal. Janezek mu je položil roko na čelo. Bilo je vroče.

»Po mater grem,« je rekel in že zaprl vrata za sabo. Miško ga je hotel poklicati nazaj, da bi mu prepovedal hoditi po mater, a ni imel niti toliko moči, da bi odprl usta. Podoben mrliču je ležal v postelji, ki je stala ne daleč od okna. Večerno sonce se je poslavljalo od naših krajev in zadnji žarki so padali skozi okno Mišku na zlate kodre, ki so bili še nekoliko mokri. Miško je čutil po vsem telesu veliko izčrpanost. Pri najboljši volji ne bi mogel dvigniti roke ali noge. Celo v glavi je čutil neko praznoto. Rad bi bil mislil, a glava mu je bila kot zalita s svincem. Samo valove je videl pred seboj, ki mu pljuskajo v obraz, mu zalivajo usta in ga odnašajo daleč, daleč v črno, brezkončno temo. Izgubil je zavest.

Janezek je boječe stopil v kuhinjo. Logarjeva mati je sedela za mizo in krpala nogavice. Ker je vstopil zelo tiho, ga ni takoj opazila. Šele ko je narahlo zakašljala, je dvignila pogled od šivanja in začudeno pogledala Janezka, ki je ves poparjen stal pri vratih.

»Kaj je, Janezek?« ga je prijazno vprašala.

Dečko je pogledal najprej v tla, potem Logarico in zopet v tla. Rad bi ji bil povedal, da leži Miško v sobici in pričakuje njene pomoči, a v grlu ga je nekaj stiskalo, da ni mogel spraviti iz ust niti besedice. V očeh so se mu zalesketale solze in z največjo težavo je zahlipal skozi jok:

»Miško...« več ni mogel. Spustil se je v krčevit jok.

»Kaj je z Miškom? Govori vendar, Janezek,« je prestrašena planila Logarica k Janezku, da se je šivanje zakotalilo po tleh. Stresla ga je za ramena. Ko je videla, da deček ne more govoriti, je stekla po stopnicah v prvo nadstropje in planila v Miškovo sobico.

»Miško, ti nesrečni otrok. Kaj si zopet storil? Miško! Miško!« Stresla ga je, a Miško je ležal kot mrtev.

»Jezus, saj je mrtev,« je obupno vila roke mati in dve svetli solzi sta se ji zalesketali v očeh. Še enkrat je močno stresla Miška. Sedaj je odprl oči, a samo za trenutek, potem je zopet padel v nezavest.

»Še živi,« si je mati obrisala s predpasnikom solze in hitro stekla po stopnicah v kuhinjo. Kmalu je prinesla vročega čaja in kozarček vina. Nekaj časa pozneje je že bil Miško pri zavesti in z velikimi požirki je pil vroč čaj, ki ga je prijetno ogreval.

»No, sedaj pa pripoveduj, Janezek, kako je bilo in kje se je Miško potolkel,« je rekla Logarjeva mati vesela, da je sin zopet dober.

Janezek, ki je do sedaj z objokanimi očmi opazoval, kako skuša mati spraviti Miška k zavesti, je začel počasi in natanko pripovedovati o dogodkih, ki so jih dečki doživeli ob reki. Nič ni izpustil, vse je natanko povedal, samo to je zamolčal, da je bil Miško sam kriv nesreče, ker se je obnašal predrzno. Čeprav mu je bilo težko lagati, ni maral delati materi težkega srca, ker bi bila gotovo zelo žalostna, ko bi slišala, da je njen Miško tako poreden. Mimogrede je tudi ujel proseči Miškov pogled, ki je očitno želel, naj zamolči, kar je storil napačnega.

Mati je ves čas napeto poslušala in ko je Janezek končal, je zmajala z glavo in rekla:

»To je pa že od sile, kar vidva počenjata. Miško, sedaj bo pa tega konec. Izpit imaš in treba bo pričeti učenje. Zvečer bom govorila o tem z očetom. Dobro, da ga danes ni doma. Drugače bi se zopet jezil.«

Miško je ves čas sedel v postelji in poslušal. Obhajala ga je sladka utrujenost, kakršno občuti človek po velikem naporu. Bil je samo na pol navzoč pri pogovoru med materjo in Janezkom. Medtem ko je poslušal Janezkovo pripovedovanje, so se mu misli sprehajale po drugih svetovih. Brzele so sem in tja, se ustavile za trenutek tu in zopet odhitele v najbolj oddaljene kraje. Ko je pa zaslišal očetovo ime, se je zdramil iz zamaknjenosti in boječe pogledal okoli. Prestrašil se je. Kaj če oče izve, da je padel oblečen v vodo? Zopet se bo jezil. In tisti prodorni pogled, s katerim ga premeri, kadar je hud. Mravljinci so mu zagomazeli po hrbtu. Milo, proseče je pogledal mater in rekel s slabotnim glasom:

»Mati. Kajne da ne boste povedali očetu.«

Materi se je zasmilil revček, ko ga je videla prositi s tako žalostnim glasom. Pogladi ga je po zlatih laseh in odgovorila:

»Ne boj se. Ne bom mu povedala. Samo od sedaj dalje moraš biti bolj priden.«

Še nekaj časa so se razgovarjali, nato je mati pustila dečka sama in šla v kuhinjo pripravljati večerjo.

»Hvala, Janezek, ker nisi povedal, da sem sam zakrivil nesrečo,« se je s hvaležnim pogledom obrnil Miško k prijatelju.

»Oh, kaj bi to,« je rekel Janezek in v zadregi pogledal v tla. Sram ga je bilo, da ni govoril resnice. Obenem je čutil neko zadovoljstvo, videč, da je s tem naredil prijatelju uslugo.

Miškovo zdravje se je vedno boljšalo. Po nekoliko urah mu je zopet dahnila v lica rahla rdečica, oči so mu dobile drugačen blesk in usta so se mu vedno pogostejše razširila na smeh, ki je bil od začetka bolj slaboten, a postajal vedno bolj raznosajen. Dolgo v noč sta se dečka pogovarjala. In ko sta se drugo jutro zbudila, je bil Miško zopet zdrav in vesel. Spet je bil stari, razposajeni Miško, z vsemi svojimi napakami in »vrlinami«.

(Dalje prih.)

Razmišljanja na dan smrti Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja

»Čuvajte Jugoslaviju!« ovo su bile posljednje riječi našega velikog Kralja Heroja i Borca. Posljednjim dahom Njegovim odletjele su u nebesne visine, pred prijesto Svevišnjega. To je poruka nama svima, posljednja poruka Kralja Ujedinitelja. Posljednjim dahom svojim poručuje nam naš Veliki Kralj Ujedinitelj da čuvamo veliko delo za koje je On živio, za koje je život položio. Nije u svom posljednjem času zaboravio ono, što mu je bilo zvijezda vodilja kroz život, nije zaboravio svoju mladu Jugoslaviju već preko brda i dolina, rijeka i jezera šalje svoje posljednje neumrle riječi: »Čuvajte Jugoslaviju!«

Jugoslavija — taj najviši ideal mnogih pokolenja našega naroda — stvorena je narodnim oslobođenjem i ujedinjenjem poslije golemih patnja, besprimjernih stradanja i nečuvenih muka, poslije nebrojnih žrtava posijanih po svim krajevima svijeta. Ovo veliko djelo tvorevina je tolikih vijekova, toliko junačkih pokoljenja i tolikih umnih rodoljuba. Ovo veliko djelo ostvareno je pomoću učitelja i učiteljica, državnika, naučenjaka, umjetnika, guslara, književnika, pomoću naše hrabre vojske i njenih dalekovidnih vojskovođa. Naročito se ističu herojski naponi Kralja Petra Velikoga Oslobođilaca i blaženopočivšeg Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja, koji su poslije Albanske Golgote uz pripomoć naših velikodušnih saveznika, stvorili snažnu Jugoslaviju.

Jugoslovenski naraštaj mora biti tjelesno i duševno snažan i krepak, marljiv i radišan, krepke i jake volje, hrabar prema vanjskome svijetu i prema sebi. On mora biti miroljubiv i mirotvoran, da bi očuvao mir i snagu u svijetu. On mora vladati sam sobom i gajiti ljubav prema domovini i bližnjima. On mora čuvati rođenu grud od svakoga neprijatelja. Stoga on mora da bude prožet jugoslovenskim duhom, duhom jedinstva, duhom bratske sloge i ljubavi. On mora da se napaja uzorom naših velikana uma, srca i duha, velikana jugoslovenskih. Jugoslovenski naraštaj mora se uvijek oduševljati geslom: Sve za Kralja i za dragu domovinu Jugoslaviju. Zahvaljujući našim borcima mi u današnjoj slobodnoj mladoj i nedeljivoj Jugoslaviji možemo da s pjesnikom kažemo:

»Iz tmine ropstva sinula je zora,
Granulo sunce i svanuo dan,
od mutnoga Vardara do Jadranskog Mora,
narodnog jedinstva ostvario se san«.

Ne zaboravi, dragi naš naraštaju, nikad goleme napore prošlih generacija, pružite jedan drugom bratski ruke i zavjetujte se danas svetim zavjetom Viteškog Kralja Aleksandra Ujedinitelja:

»Čuvajte Jugoslaviju!«

Neka je slava i hvala Viteškom Kralju Aleksandru I Ujedinitelju!

Da živi mlada Jugoslavija!

Da živi naš mladi Kralj Petar II!

Sokolska gozdna šola v Rimskih toplicah

Dobre četrte ure od Rimskih toplic se je v letošnjem avgustu belila na sončni polici, tik nad bistro Savinjo, vasica belih šotorov. V tej platneni vasici smo prebivali pod milim neбом naraščajniki in sestre naraščajnice v bratskem razmerju, kakor ena družina v skupnem domu. V njej je vel duh bratstva in enakosti. V njej je bivala zdrava sokolska misel v zdravih sokolskih telesih.

Zjutraj ob 6. nas je neusmiljeno vrgel iz sladkega spanja glas trobke brata Marjana. Poskakali smo z ležišč in hiteli v zbor k dvignju zastave, nakar se je vršila jutranja telovadba. Pri tej so nam bratje iz vodstva prikazali nekaj vzornih ur iz vodstva naraščaja in dece. Potem smo dobili zajtrk, po katerem smo opravili razna nujna dela. Nato so se začela predavanja, kateri sta bili vsak dan najmanj dve. Med posameznimi predavanji smo imeli odmor in malico. Ob 12. uri se je oglasila trobka. Takrat smo vsi lačni in utrujeni pohiteli v zbor za kosilo.

Glasilo se je povelje: »Žlico v desno roko! Vzročite!« in pohod v »raj lačnih« se je pričel. Po obilnem kosilu smo morali radi ali neradi počivati, medtem ko so naše oči hrepeneče gledale hladne valove bistre Savinje. Končno se nas je brat Marjan usmili in zatrobil, mi pa z veselim vriskom v objem Savinje. Popoldne je bila malica, po njej pa praktični nastopi z govorom. Vsak dan je bil določen drugi, da je sestavil vadbeno uro za deco in svojo zamisel izvajal z vsemi gojenci sokolske gozdne šole. Določen je bil tudi kritik, kateri je kritiziral nastop. Nato nam je brat načelnik razložil s tehničnega vidika napake in svetle strani nastopa, s prosvetnega pa isto br. vodja šole. Po nastopih smo se hodili zadnje dneve kopat v bazen v Rimskih toplicah. Tam smo tekmovali, skakali in se »tunkali«. Liščku, tej blagi duši, smo se oddolžili za vse njegove spletke in norčije tako temeljito, da je voda v bazenu upadla najmanj za 10 cm. Po kopanju smo odkorakali nazaj v tabor k spuščanju zastave, nakar je br. taborovodja prebral zapoved za prihodnji dan. Za zapovedjo je prišla na vrsto večerja. Nato smo se zbrali vsi ob tabornem ognju, kjer smo imeli kratko debato, po kateri se je razvila pristna taborna zabava. Toda ob 10. uri nas je neizprosno pogнал »blagodoneči« glas trobke br. načelnika spat. Naenkrat smo bili vsi v šotorih; po taborišču so korakale samo sence bratov stražarjev, ki so čuvali nad nami.

Br. Prestor, župni prednjak razlaga Tyršev telovadni sestav

Taborni kronist piše kroniko

kateri se je razvila pristna taborna zabava. Toda ob 10. uri nas je neizprosno pogнал »blagodoneči« glas trobke br. načelnika spat. Naenkrat smo bili vsi v šotorih; po taborišču so korakale samo sence bratov stražarjev, ki so čuvali nad nami.

V nedeljo, dne 8. avgusta, so se vršile tekme v odbojki, plavanju, veslanju in lahkoatletiki.

Pri nedeljski večerji sta ostala še dva kosa jabolčnega zavitka, za katera smo tekmovali v teku. Zmagala sta naš vedno lačni kronist br. Lajovic in br. Končar.

Tabor je bil vedno vesel in poln smeha. Za našo zabavo so posebno skrbeli naš »hec-majstr« Lišček, »Bimbo«, in popularni »svinjski pastir kobilar«. Vsi smo si želeli, da bi preživeli še dosti takih lepih in veselih dni.

Simbolično smo zaključili našo gozdno šolo dan pred našim odhodom, ko smo se vsi slovesno zaobljubili, da bomo zvesto stali na braniku Sokolstva.

Najbolj žalostno je bilo pač takrat, ko smo zadnjikrat, samo za nekaj ur dvignili našo ponosno trobojnico. Z žalostjo v srcih smo razdrli šotore sokolske gozdne šole, kjer smo preživeli toliko lepih in plodonosnih dni. Pospravili smo prtljago ter vse zložili na voz. Vsem bo ostal globoko v spominu oni slovesni trenutek, ko se je zadnjikrat med spuščanjem zastave orila čez šumečo Savinjo pesem: »S silo sokolsko vso«, ko smo si zadnjikrat stisnili iskreno roke z bratskim sokolskim: Zdravo!

Taborna kuhinja — raj lačnih

Kovačević Aleksandar, Varaždin:

Kako treba da se naraštaj organizuje u svojim otsecima i sprema za X svesokolski slet u Pragu 1938

Od 26—29 juna 1938 godine održavaće se u zlatnom Pragu naraštajski dani X svesokolskog sleta. Iako smo po vremenu dosta daleko od tog velikog događaja, ipak treba da smo mu duhovno mnogo bliže. Već danas treba mnogo misliti, spremati se (i duhovno a i materijalno) za sudelovanje na tom sveslavenskom slavlju.

U ovom članku želim da prikazem na koji sam način zamislio spremanje za slet u Pragu i uspešno počeo provoditi s naraštajem Sokolskog društva Varaždin, u nadi da ću time potaknuti još koga na sličan, a možda i na još bolji rad.

Naraštaj mog društva organiziran je u svome »Naraštajskom otketu« već osam godina. 1932 godine prilikom IX svesokolskog sleta u Pragu na sličan je način provedeno u tom otketu pripremanje za taj slet pa su naraštajci na tom sletu bili brojno zastupani. — Putovanje na slet u Prag staje novaca.

Kako li ćemo samo do njega doći? Evo kako to rade moji naraštajci. Oni su tokom prošle godine uplaćenom članarinom i prihodom svojih priredbi sakupili oko 2500 dinara, koji su novac pohranili u štedionicu. Taj će novac koristiti kao potpora siromašnom i vrednom naraštaju za putovanje u Prag.

Ove su se godine svi obvezali da će redovno plaćati svoju članarinu, koja će kasnije cela da se koristi u iste svrhe. Na taj će se način naučiti tačnom izvršavanju svojih sokolskih dužnosti i zadanog obećanja. Osim toga naraštajci(ke) su se rešili da uz redovan sistematski sokolski rad spremaju svoje

priredbe, kojima će u prvom redu praviti najbolju propagandu Sokolstva prikazujući javnosti plodove istrajnog sokolskog rada, a ujedno će vrednom naraštaju donositi i materijalan uspeh, koji će oni spremati za svoj polazak na slet.

No ovo sve nije dosta. Pogrešili bi kad bi tražili samo od drugih žrtve, koje bi nam omogućile ovaj plan. Mnogo je važnije da mi sami na neki način ovo steknemo. Evo što smo uradili.

Osnovana je »Naraštajska štedna zadruga«, poput svih ostalih postojećih ustanova sličnog imena. Ova »Zadruga« treba da pred slet dađe prikaz kako su se njeni članovi spremali za taj slet, i koliko su na njega mislili. Najstarije i najbolje sam naraštajce(ke) skupio u odbor te »Zadruga«, dok su svi ostali naraštajci i naraštajke članovi ulagači. Ustanovili smo štedne knjižice, koje smo naravno načinili sami, i te knjižice podelili ulagačima. U ove knjižice ubeležuju blagajnici svaki prilog ulagača. To isto učine i u glavnoj knjizi »Zadruga«, gde je svaki zadrugar posebno unešen, i to zato da se nad svakim može vršiti potrebna evidencija. Svake se nedelje u sokolani posle podne održavaju zajednički naraštajski sastanci s idejnom i plesnom školom, pa tom su prilikom ulagači dužni da predadu blagajniku svoj tedni štedni prilog. Prilozi mogu da se predaju blagajniku i za vreme redovnog časa. Svake nedelje ubrani novac nosi blagajnik u štedionicu, dakako uz povoljne kamate. Prilikom odlaska u Prag izdaće se uštedeni novac svakom pojedincu, uz određene kamate. No to ne znači da bi posle sleta ova »Zadruga« postala neaktuelna i nepotrebna. Naprotiv, štednja će se provoditi i dalje, i to obvezatno. Bude li svesti i ispravnog razumevanja, ova bi se »Zadruga« mogla s vremenom usavršavati, stvarajući u naraštaju racionalni duh, učeći ih na štednju po onoj narodnoj: »Čuvaj bele novce za crne dane!«

Ne radi se ovde o štednji velikih razmera, jer o tom kod naraštaja, koji se uglavnom sastoji iz srednjoškolaca i naučnika, ne može biti ni govora. Ovde se radi o sitnoj štednji naraštaja, za koju moraju znati njihovi roditelji koji će ih u tom svakako pomoći.

Evo primera kako smo im mi pomogli štedeti. Kod svih mladih ljudi, pa tako i našeg naraštaja postoji želja da nauče plesati moderne plesove. Učenje tih plesova u posebnim školama staje dosta novaca, a u nekim slučajevima koči redovno vežbanje u sokolani kod pojedinaca. Da bi im pomogli u obzemu, te isto im dali prilike da uštede novac koji bi oni platili za učenje tih plesova, otvorili smo besplatnu plesnu školu za naraštaj, gde pored modernih plesova podučavamo naraštaj i igranje naših narodnih kola i ostalih slavenskih plesova. Ova je stvar nadasve lepo primljena od naraštaja.

Svake nedelje posle podne održava se u sokolani sastanak svec naraštaja, tu se u prvom redu održa jedno sokolsko predavanje, a posle toga čas na kome stariji dobri plesači podučavaju u igranju raznih plesova i kola. Ti sastanci imaju svoj posebni zadatak da omoguće sokolskom naraštaju nekoliko ugodnih časova, provedenih u sokolskom krugu, i u pravom sokolskom duhu.

No nije sve u ovom spremanju novaca. Mi treba da u Pragu nastupimo pred svetskom javnošću, tamo treba da pokažemo svoj lepi sokolski uzgoj. Na svakom mestu, i na sletištu, i na ulici i svagde treba da pokažemo da je Jugoslavija jaka, snažna zemlja, s pouzdanim podmlatkom koji sokolski uzgojen daje najbolju garanciju jedinstva i snage jugoslavske nacije.

Stoga treba da se i duhovno spremimo za tu veliku slavensku manifestaciju, kako bi ispunili očekivanja onih, koji u vas naraštajce i naraštajke polazu toliko nade, verujući da ćete biti dolična i još bolja zamena za njih. Svaki pripadnik naše sokolske organizacije treba dobrovoljno da shvati svoje sudelovanje na sletu u Pragu za svoju dužnost! Tek tada moći ćemo da stupimo pred svet u Pragu onakovi kakovi zaista jesmo. Sestre i braćo, spremajte se! —

Iz spominov na berlinsko olimpijo¹

Na bratski poziv načelnštva Saveza SKJ sem se tudi jaz odločil in napisal kratek članek o mojem taborjenju v Berlinu. Nimam še sicer treznih pogledov in pravičnega ocenjevanja, imam le hotenje in aktivnost mladega človeka in zato bodo moje vrstice na nekaterih mestih morda malo bolj subjektivne iz navdušenja in veselja, da sem bil tudi jaz med tistimi srečnimi, ki jih je Savez SKJ poslal v Berlin kot zastopnike našega naraščaja na olimpijadi.

Nismo sicer šli na olimpijado kot tekmovalci, bili smo tam le kot gledalci, a kljub temu ni bila naša naloga nič manjša od naloge prvih. Treba je bilo, da dostojno reprezentiramo svojo domovino, ki nas je poslala tja v upanju, da s svojim delovanjem v taboru dokažemo, da smo, če že ne boljši, pa vsaj enakovredni drugim. Druga naša dolžnost pa je bila, da se seznanimo z brati iz tujih držav, da jih posnemamo, če so boljši od nas in tako ustanovimo temelje poznejšemu sodelovanju, bodisi v tem ali onem oziru.

Že takoj prvi dan, ko sem prispel v Berlin, sem spoznal, da mi bo življenje v taboru prav prijetno. In nisem se zmotil. Vsi smo bili mladi, vsi zdravi, vsi polni veselja in volje do življenja; bil sem enak med enakimi in tudi jezikovne razlike nam niso delale prevelikih težkoč.

Življenje v taboru je bilo urejeno popolnoma po vojaško, še posebno je veljalo to za naš šator. Za vsako, tudi še tako majhno opravilo je bil strogo določen čas, ki se ga je bilo treba držati. Zjutraj ob 7. uri je bilo vstajanje, nato umivanje in četrt ure gimnastike. Sledil je dvig olimpijske taborne zastave, pri katerem so stale vse nacije postrojene pred svojimi šatori, dve po abecednem redu pa sta peli državno himno. Po končanem opravilu smo se podali k zajtrku, odtod pa na stadion, kjer smo prebili navadno ves čas od jutra do večera, z izjemo opoldne, ko smo šli kositi, ter pazljivo opazovali potek zanimivih, včasih zelo napetih tekem.

Kakor pri vojaki smo imeli tudi mi svoje desetine in dežurnega, na katerega smo se obračali, če nam kaj ni bilo po godu. Nemški vodnik, ki je bil prideljen vsaki naciji pa je skrbel, da smo izvršili vse, kar je bilo ukazano od vodstva tabora.

Zvečer, ko smo se vrnili s stadiona ali koder smo že bili, smo imeli po večerji navadno taborno zabavo, kjer smo sodelovali s petjem narodnih pesmi ali izvajanjem narodnih kol. Imeli smo dve harmoniki in gitaro, tako da smo bili tudi v prostem času, ki pa nam je bil le redko odmerjen, vedno dobre volje. Sicer pa smo ob takih prilikah trenirali lahko atletiko, plavanje v ne daleč od taborišča ležečem jezeru, nogomet in odbojko, ali pa smo si natančneje ogledovali taborišče in njegove prebivalce.

Taborišče je bilo precej obširno in je ležalo na vzvišenem mestu; obdano je bilo z visoko žično ograjo, pri vhodu pa je bila čez dan stalno vojaška straža. V desnem kotu je bila pošta, poleg pa kantina, kjer smo lahko kupili razne malenkosti, da nam ni bilo treba hoditi v mesto, ki je bilo precej oddaljeno. Okoli srednjega prostora, ki je bil prazen in sredi katerega je plapolala naša taborna zastava, so bili v dveh ekscentričnih krogih nameščeni šatori posameznih narodov in prav prijetno je bilo, ko smo takole po večerji hodili v skupinah od šatora do šatora, spoznavali svoje tovariše, povabili te

¹ Lani je skupina naraščajnikov prisostvovala olimpijskim igram v Berlinu. Objavljamo naknadno k že priobčenim vtisom še spomine naraščajnika br. Ekara.

na nogomet, one na odbojko, tretje zopet na plavanje, ter tako preizkušali svoje moči.

Izmed vseh narodnosti, ki so bile v našem taborišču, smo se najbolj razumeli z brati Čehoslovaki. Tudi med njimi je bilo mnogo Sokolov in skupno z njimi ter včasih tudi z Bolgari smo ob pesmi in pivu preživeli marsikateri lep tovariški večer v kantini.

Poleg tega, da smo si ogledali skoro vse tekme na vseh stadionih, smo hoteli pregledati tudi sam Berlin, toda ogledovanje je bilo zelo pomanjkljivo. Imeli smo sicer izhod, vendar si v tako kratkem času, kot nam je bil odmerjen, nismo mogli ogledati niti najvažnejših stvari; celo pri krožni vožnji z avtobusom, ki smo jo priredili Jugoslovani sami, sem videl natančneje le zoološki vrt, ki je znamenitost zase in pa Deutschlandsausstellung, ki je bila prirejena nalašč za čas olimpijade in smo si jo mogli ogledati zastoj. Ostalo ogledovanje ni imelo globljega pomena, ker smo razne znamenitosti morda videli, pa nismo bili nanje opozorjeni.

Nad vse lep pa je bil izlet s parnikom v Potsdam, kjer smo si ogledali znameniti renesančni dvorec San souci in starodavni mlin na veter. Zadržile so me zlasti krasne sobane v notranjosti dvorca, ki kažejo precej podobnosti dunajskemu Schönbrunnu.

Dne 12. avgusta popoldne smo bili gostje v precej oddaljenem in sredi gozda ležečem taborišču H. J. (Hitler Jugend). Predvajali so nam nekaj točk, pri katerih so pokazali vsestransko izurjenost in discipliniranost. Po končanem sporedu smo si ogledali njihovo taborišče, ki je le eno izmed mnogih, in videl sem, kako vse drugače preživlja počitnice nemška mladina in kako tjavendan, vsaj po večini in brez smisla jih preživljamo mi. Kaj bi bilo, če bi se tudi pri nas kaj takega oziroma podobnega uvedlo? Koliko koristi bi imela od tega predvsem mladina in obenem tudi država sama! »Zdrava in krepka mladina!« to je njihovo geslo. »Zdrav duh v zdravem telesu!« to je naše geslo. Obe sta bistveno isti, ali vse drugače ga dosegajo oni, nego ga skušamo doseči mi. To zdravo telo za nas ne sme biti več nedosegljiv ideal, ampak živa realnost, realnost, katere potrebnosti bi se morali zavedati predvsem na mestih, ki so zato določena.

V pogovorih s tovariši drugih narodov sem spoznal, da neuspeha naših tekmovalcev z izjemo Sokolov in plavačev, prav za prav niso krivi tekmovalci sami, ampak tisti, ki niso poskrbeli, da bi se naši zastopniki pravočasno in zadostno izvežbali. Te nedostatke bo treba odpraviti, sicer nas bodo prihodnje olimpijade zopet presenetile nepripravljene.

Kakor marsikomu, tako bo tudi meni ostala berlinska olimpijada še dolgo v spominu; pokazala mi je mnogo novega, nabral sem si novih izkušenj, ki se bodo dale s pridom uporabiti tudi pri nas.

Pe., naraštajka, Split:

Veliki Kralj

Osvetnik Slivnice i Kosova, drug i vođ polumrtve vojske za vrijeme povlačenja preko albanskih planina. Oslobođitelj, koji se ne zadovoljava samo oslobođanjem svoga naroda, već sebi i svojoj izmorenoj vojsci stavlja na srce i oslobođanje neoslobođene braće i ujedinitelj oslobođenog naroda bio je taj veliki borac. Vladar, koji savjesno gleda na svoj položaj, pak na potsjete da se čuva odgovora: »Ne drži mene ovaj narod na ovom mestu za to, da sedim skrštenih ruku«. Prijatelj seljaka i naroda, koji je razumijevao njegove potrebe, dobac otac, koji je ljubio Svoju obitelj kao što je i pravdu ljubio. Veliki Jugoslaven, koji je u sutonu 9 X 1934 kao takav na novom djelu za dobro Jugoslavije i ubijen, bio je taj veliki Kralj — Aleksandar I Karađorđević.

Pe, naraštajka, Split:

Mrtvome Kralju

Pod hladom mramorne ploče,
U hramu mira i slave,
Počiva naš veliki Kralj.

Tvoja je slava tim veća,
I slavno sjećanje na Te
Nikad neće doći kraju.

Mučenički umro je On,
Al' slavnom je Njegovom radu,
Tek pristajao takav kraj.

Ti si život i smrt dao
Za zemlju Svoju, a sad
Počivaj slavno, naš Kralju!

Pe., naraštajka, Split:

Slava Masariku!

Nedavno, u 87 god. života, prestalo je da bije plemenito srce, koje je uvijek težilo za istinom i pravdom, umro je naš veliki prijatelj, T. Masarik. Ali njegova djela i svijetla uspomena na njega, vječno će živjeti. On, koji je dosad brižljivo savjetovao svoj češkoslovaški narod kao i ostale Slavene i dalje će ih pomagati. On je svojom smrću tek postao naš novi duhovni vođ, i kao takav živjeće uvijek.

Pe., naraštajka, Split:

Jugoslavija

Kada je 1 XII 1918 proglašeno ujedinjenje S. H. i S. i kada je 3 X 1929 zajednička naša država dobila jedinstven naziv Jugoslavija, jugoslav. misao se tada tek ispunila, ali ona se nije tek tada pojavila. Klica jug. misli nalazi se još u najranije vrijeme naše historije, i ona je dolazila do izražaja u različitim grupama našeg naroda i u različitim prilikama i oblicima.

Već 819 ističe se zbliženje S. H. i S., kada je Ljudevit Posavski protiv Franaka podigao na ustanak sva tri plemena našega naroda, skupivši ih pret-hodno u jednu državu od Soče do Timoka. Tada Ljudevit potučen bježi u Srbiju; a isto tako Raški župan Zaharije bježi kasnije 924 u Hrv. Prim., gdje mu kralj Tomislav pruži utočište. Na Kosovu 1389 knez Lazar ne bori se sam, uz njega stoji i bosanski vojvoda Vlatko Vuković, i to je sad novi dokaz zbliženja između Bosne i Srbije.

Kroz cijelu historiju borili su se S. H. i S. bilo zajedno ili pojedinačno za iste interese i imali su zajedničke neprijatelje; isto tako, jednako se trsilo srpsko sveštenstvo od upliva grčkoga jezika u crkvi, kao i hrvatsko, od širenja latinskoga jezika; oba za očuvanje i kasnije — razvijanje književnosti u zajedničkom narodnom srpsko - hrvatskom jeziku. Razvijanjem prilika i događaja sve se više ukazivala potreba što većeg zbliženja S. H. i S. Zelju za tim isticali su vodi sva 3 plemena primjerima i rječju. Ustoličenje hrv. bana Jelačića po srpskom vladici Rajačiću, preporod Gajev, rad Strosmajera, srp. - hrv. koalicija i t. d., sve to je pomagalo zbliženju. I napokon, nesalomljiva bratska volja i snaga, u orkanu svjetskoga rata, ne žaleći ni najveće žrtve, razbi sve zapreke. I godine 1918 ostvari se vjekovna želja našega naroda, i iz grobova najboljih sinova sva tri plemena nikne Jugoslavija. — Jugoslavija je naša najveća pobjeda, jugoslavensko jedinstvo je najbolji uvjet za naše zajedničko dobro. Zato svaki Srbin, Hrvat i Slovenac koji iskreno ljubi svoju Srbiju, Hrvatsku i Sloveniju, a ne misli samo na svoje lične interese, mora da čuva Jugoslaviju. Svi moramo da je čuvamo. A čuvamo je najbolje onda, kada budemo svi pošteno i marljivo vršili svoj rad, kada ne bude parazita u našoj državi, i kada budemo u svako doba, u miru i trzavicama čuvali vjerno i iznad svega krv Kralja Aleksandra i dragocjeno jedinstvo jug. naroda!

Proslava 25-godišnjice oslobođenja Južne Srbije.

Zadnjih dana meseca oktobra o. g. svečano je proslavljena 25-godišnjica oslobođenja Južne Srbije. Svečanost se održala u carskom Dušanovom Skopljju uz prisustvovanje ogromnog broja naroda iz bliže i daljnje okoline. Prisustvovali su u vrlo velikom broju i stari borci, koji su sudelovali u oslobodilačkim ratovima. Narodno predstavništvo bilo je zastupano dostojno, a samu je svečanost naročito oživela naša junačka vojska revijom trupa i prikazivanjem kako su tekle same borbe na ratištu. Sokolstvo je učestvovalo u ogromnom broju. U čast palih junaka podignuta je i osvećena 31 oktobra ogromna kosturnica na Zarebrenjaku. Kralju Petru Velikom Oslobođiocu i Viteškom kralju Ujedinitelju Aleksandru otkriveni su tih dana u Skoplju krasni, veličanstveni spomenici, koji ih prikazuju kao vojskovođe-osloboditelje.

VELIKA SOKOLSKA SVEČANOST U SARAJEVU

(I zam. starešine Saveza SKJ na otvorenju Sokolskog doma)

Uz velike nesebične napore i žrtve ovdašnjih Sokola sagrađen je prije izvjesnog vremena velebni sokolski dom, koji je otvoren na dan 6 novembra o. g. na svečan način. Tako smo toga dana, pored proslava 19-godišnjice od ulaska srpske vojske u Sarajevu, imali i drugu veliku nacionalnu svečanost: otvorenje »Sokolskog doma Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja«. Pored izaslanika Njegovog Veličanstva Kralja Petra II i mnogobrojnih uglednih ličnosti iz Sarajeva i delegata iz ostalih krajeva naše domovine, kao i pored velikog mnoštva Sokola i naroda, bio je ovoj svečanosti prisutan i brat Engelbert Gangl, I zam. starešine Saveza SKJ s izaslanicima Sokolskog saveza iz Beograda.

»Sokolski dom Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja« velikih je razmera, smješten u sredini grada, i predstavlja jedinu od većih zgrada u Sarajevu. Građevni slog mu je savremen: na tri lica, koja gle-

daju u tri razne ulice, a u pozadini — na četvrtoj strani — nalazi se ljetnje vježbalište. Od unutrašnjih prostorija koje su prostrane, ukusne i mnogobrojne, potrebno je naročito istaći dvoranu za predavanje u kojoj se nalazi velika i najsavremenije izgrađena pozornica. Njegovo Veličanstvo Kralj Petar II. poklonio je za tu pozornicu krasnu zavjesu, koja je bila postavljena na svoje mesto prilikom otvaranja velikog doma. Ostale prostorije, kao vežbaonica, pisarnice i mnogobrojna sporedna odjeljenja, imaju savremen uređaj, centralno grijanje i t. d. Sama zgrada, gledana spolja, daje veličanstven izgled i u svemu dostojno predstavlja veličinu idealizma, koji ju je stvorio.

Sokolski život u Sarajevu, poslije ovoga svečanog datuma, zauzeće veće razmjere, a svestrani kulturni rad postaće još jači. Kulturne večeri, predavanja, sijela, predstave i ostale priredbe i svečanosti društvenog života biće u buduće režirane u većim dimenzijama i sa većim programima. Dok su te priredbe dosada kako — tako životarile zbog slabog razumijevanja i odaziva od strane članova i općinstva, sada će ta rana biti odstranjena i sokolski život Sarajeva dobiće snažan zamah.

Ne samo Sokoli grada Sarajeva, nego i svaki iskreni domoljub s pravom će se ponositi ovom velikom manifestacijom o snazi sokolske misli i narodnog jedinstva. Budimo ponosni i srećni, jer je ovaj dom najbolje jamstvo svima nama da su naši putevi ispravni, a prijetnja svima onima, koji naš rad gledaju prezirivo. — I. T.

Peške na olimpiju. Pre nekoliko vremena naumio je besposleni austrijski slugać, Mader, da ide peške na olimpiju u Tokio, koja je bila određena za 1940 god. On misli da će svaki dan prevaliti 35—40 kilometara, pa bi prema tome stigao u Tokio, udaljen oko 20.000 km, za oko 2½ godine. Sobom je poneo kontrolnu knjigu gdje će mu opštinske i policijske uprave potvrditi da je onuda prošao. Put će ga voditi preko Mađarske, Balkana na Grčku, odakle će lađom preći u Malu Aziju. Zatim kani pešačiti preko Perzije i Indije na kinesku obalu. Tu će se opet lađom prevesti iz Sanghaja u Nagasaki. Mader je uveren da

će u pravo vreme, do početka olimpije, stići u Tokio. Iz svakog većeg kraja, gde će se zadržavati, javiće se svojim rodacima koji su ostali u Evropi. No međutim buknuo je rat između Kine i Japana, pa je veliko pitanje, hoće li doći do Tokia. Mi želimo uza sve to odvažnom pešaku srećan put!

Pobeda poštenja. Pre 5 godina uveo je posednik jednog bifea u Los Angelesu (Amerika) novotariju te je na ulazu u svoj lokal obesio velik plakat s neobičnom sadržinom: »Bez obzira na to, što ćete ovde pojesti i popiti, ostavljeno Vam je na volju da platite toliko, koliko Vam se čini da je pravo. Čini li Vam se da bi bilo bolje ostaviti lokal a da ne platite, možete i to slobodno učiniti.« Posednik lokala, Clifton, pričao je da je nekoliko prvih nedelja ogromno mnoštvo gostiju ostavilo lokal a da nije platilo ništa. Ovi su većinom jeli ili samo jevtina jela ili su došli samo da vide lokal. Ali već odmah u početku bilo je gostiju koji su napadno platili više nego bi inače stajalo to što su pojeli. Malo po malo se broj »badavadžija« smanjio te se udomaćio običaj da su gosti plaćali Clifftonu više nego bi stajalo u jednakom drugom lokalu, kao za nagradu za njegovu preduzimljivost. Do sada je posetilo taj lokal oko 20 miliona gostiju od kojih je svaki platio prosečno $\frac{1}{2}$ centa. Svega je, dakle, 4 miliona dinara. Cliftonova spekulacija s poštenjem svojih sugrađana prema tome pokazala se kao sasvim pravilna.

Naraščajski odsek Sokolskega društva Ptuj je imel v nedeljo 3. oktobra svoj 5. redni občni zbor, ki se ga je udeležilo 37 naraščajnikov in 23 naraščajnic. — Brat predsednik Šober Boris, ki je bil letos ob enem tudi načelnik, je poročal, da je odsek izpopolnjeval redno naraščajsko telovadbo s tem, da je prirejal: 1. redne nedeljske sestanke po dijaški maši s predavanji, čitanjem lastnih del in razgovori; 2. posela za naraščaj in deco. Posela so obsegala pevske, godbene in telovadne točke, recitacije in igre. Igrali so sledeče igre: Bucek v strahu (R. Murnik), Policaj in Cefizelj (po Milčinskem), Namišljeni bolnik (Molière) in opereto Hmeljska princesa (Radovan Gober); 3. zabavne prireditve: Miklavžev večer in plesni venček kot zaključek plesnih vaj, ki so se vršile ob nedeljah popoldne pod nadzorstvom društvenega načelnika; 4. Plavalni tečaj;

uspehi tega tečaja so se pokazali na župnih tekmah v Mariboru, kjer je naše društvo doseglo župno prvenstvo. — Naraščaj se je udeležil tudi naraščajske akademije v Varaždinu in tam nastopil z eno telovadno točko. — Pri vseh prireditvah je sodeloval naraščajski orkester, ki je užival splošno priznanje. — Važna naloga naraščajskega odseka je bila tudi prirejanje prednjaških ur, ki so se jih udeleževali vodniki vrst pri redni telovadbi in njih namestniki. Telovadna stran, ki je najvažnejša, se ni zanemarila, kar pričajo župne tekme v Mariboru: vrsta moškega naraščaja je dosegla v višjem oddelku prvo, v nižjem peto mesto, vrsta ženskega naraščaja v višjem oddelku drugo, v nižjem pa šesto mesto. — Brat tajnik Kostanjevec Zvonko je pregledno opisal celotno delo naraščajskega odseka. — Brat blagajnik Lipič Ernest je ugotovil, da ima v blagajni še din 1330,50, čeprav je odsek izdal za podpore revnim članom din 892,— in za udeležbo v Varaždinu in Laškem din 346,25, razen drugih rednih izdatkov. Članarina znaša mesečno 50 par, ostalo so prinesle prireditve. — Za preglednike računov je poročal br. Rakuš Vinko, da so našli vse v redu in da predlagajo odboru razrešnico. — Pri volitvah so bili izvoljeni: za predsednika (in načelnika) br. Lipič Ernest, za podpredsednico (in načelnico) s. Velkavrh Pavla, za blagajnika br. Peček Dušan, za tajnika br. Kostanjevec Zvonko, za statističarko s. Čuček Tita, za odbornike: s. Kovačič Alenka, Kocmut Helena in še 3 zastopniki obrtnega naraščaja, ki se bodo izvolili pri telovadbi. Pregledniki: br. Rakuš Vinko, Sevnik Nadan in s. Kramar Cirila. — Občni zbor se je zaključil s himno »Hej Slovani«. — Naraščaj ima mnogo volje do dela; samostojno delovanje mu je okrepilo sokolsko zavest in mu zvišalo razumevanje za sokolsko delo. V odseku sta tudi društveni načelnik in prosvetar; oba sta zastopnika društvenega odbora in imata posvetovalen glas. — ot.

Proriču blagu zimu. Golska struja ima, kao što je poznato, odlučan upliv na srednjoevropsko podneblje, stoga očekuju u Srednjoj Evropi uvek s velikim zanimanjem izveštaje o ekspediciji što je vodi švedski meteorolog, profesor Sandström, svake godine na izmaku leta u područje Golske struje; hoće naime s nekom sigurnošću da izračuna, kakvo će biti vreme iduće godine. Prof. Sandström, 60 godišnji

naučnjak, vođa državnog meteorološkog i hidrografskog zavoda u Stokholmu, najbolji je poznavalac Golske struje. (Ova morska struja dolazi iz vrućeg Meksičkog zaliva i teče preko Atlantskog Oceana do Severne Evrope te joj tako donosi toplinu; na najjužem je mestu širok 40 km i 320 m dubok; od drugog mora se razlikuje svojom tamnomodrom bojom.) Već 10 godina se vozi u Ledeno More do istočne obale Grenlandije te tamo meri temperature Golske struje. Ako li je ova struja topla, može se zaključiti, da će zima u Srednjoj Evropi biti blaga. Već lanjske godine je bila voda ove struje neobično topla, prof. Sandström je proricao blagu zimu i nije se prevario. Ove godine biće, prema njegovoj izjavi, zima još blaža, jer je temperatura Golske struje još narasla. Uzduž norveške obale iznosi 12 1/2 % nad nulom. To znači da će Skandinavija imati najblažu zimu za vreme zadnjih 10 godina, isto tako i Srednja Evropa. Sasvim pogrešno je govoriti o ledenom dobu, što nam se tobože približuje, kaže Sandström, baš naprotiv: svi znaci pokazuju da na svetu biva sve toplije. Prof. Sandström priroči i vreme za iduće leto. Prema njegovim opažanjima biće lepo i prilično suho. I o vodnim množinama Golske struje ustanovio je ovaj švedski naučnjak vrlo zanimljive stvari. U njoj ima više vode nego u svima velerekama na svetu. Čim bude točnije proučeno znanstveno gradivo, sakupljeno o toj struji, moći će se točnije navesti, kolike količine vode ona nosi sobom, kojom brzinom teče i kako utiče na vreme. Naučnjaci su više puta upozorili na to, kako bi bila strašna budućnost Evrope, kad bi Golska struja promenila svoj pravac. Po malo ga uvek menja, no do sada nam se ne treba bojati da bi došlo do kakve sudbonosne promene.

Iz Sokolskega društva Maribor II. — Na pobudo predsednika lutkovnega odseka br. Lukežiča se je vršila na kraljev rojstni dan svečana proslava za deco ter naraščaj v dvorani Papež. Točno ob napovedani uri je otvoril svečanost v nabito polni dvorani načelnik naraščajskega odseka br. Sluga Ivan, nakar je zadonela iz vseh grl naraščaja in dece večno lepa pesem sokolskih legij »Le naprej« z dviganjem jugoslovanske trobojnice. Sledil je spored. O pomenu praznika za Sokolstvo je v kratkem povedala naraščajnica sestra Štibil Milena, fantič moške dece br. Božo

je deklamiral »Sokolič pravi«, naraščajnik br. Muršec je podal sliko kraljevega udeleževanja v Sokolstvu, punčka ženske dece sestra Vladica je deklamirala »Sokolič ob rojstnem dnevu Nj. vel. kralja Petra II.«, fantič moške dece br. Sergio je deklamiral »Sokolič kralju«. Potem je sledila lutkovna predstava. Med odmori je punčka ženske dece sestra Švegan odigrala nekoliko narodnih pesmi na harmoniko. Na koncu proslave se je zapelo še »Glej sokolov četo zbrano« ter tudi vzklikalo kralju Petru II., kraljevskemu domu ter veliki sokolski Jugoslaviji. — Le naprej po začrtani poti! Zdravo! — Naraščajski odsek Sokola II, Pobrežje.

Tu možemo nešto da naučimo. Jedan između mnogih razloga, zašto su Japanci u zadnjih nekoliko godina zabeležili toliko uspeha, jeste činjenica što oni rade s toliko dobre volje. Jedan očevicac često je motrio mornare na japanskoj ladi. Oni obavljaju najteže poslove smejući se i šaleći. U Crvenom Moru i u Adenskom zalivu, kod paklene vrućine, koja i od najmanjeg posla čini muku, ovi su oniski, vitki momci veseli i tihi, kad peru palubu, kad lopatama prevrću ugljen ili vrše koji god drugi posao. U Port Saidu vadili su poštanske vreće iz unutrašnjosti lade. Dvojica uhvatiše vreće odozdo te ih podigoše u vis, druga dvojica prihvatiše ih odozgo. Uz to pevahu u jednoličnom ritmu, i kad dizahu vreće, govorahu nešto kao »hej-rup!« Znoj im je curio preko leđa te im kvasio košulje, ali uza sve to oni ne prestano časkahu te se smejaše; kad na njihovo mesto stupiše druga dva mornara, nastojahu iz petnih žila kako bi posao obavili brže i spretnije nego oni pred njima. Sav taj posao bio je više nalik na sportsko takmičenje nego na rad, sve im je bilo kao šala. Očevicac je video razliku putujući na ladama drugih boja. Beli momci rade zlovoljno, oni rade zapravo samo da dobiju opodne svoj ručak te su jamačno brojili svaku minutu. Ne, ovaj rad nije bila nikakva zabava, oni nisu ni nastojali da sakriju svoju zlu volju. Uz to su oni, ljuteći se na vrućinu i vlagu, stenjali, kleli, psovali; na palubi nije bilo nasmejanog lica. Kakva razlika! Onde je posao zabava, ovde neugodna stvar koju valja što pre, bilo kako, obaviti. I konobari na japanskoj ladi, priča očevicac, pokazuju istu tihi veselost koja te sasvim razoruža. To je japanska nasmejanost koja

je tako značajna za taj narod. Za njih je velika radost što mogu nešto da stvore, što imaju uopšte posla. Očevicac je čitave dane uzalud tražio na palubi Japanca koji bi, štono se kaže, zabašavao, bežao od posla; nije mogao da ga nađe. Naprotiv! Konobari — nije lak posao, na velikoj ladi biti konobar — ostali su, svršivši svoju službu, na palubi te su se predali sportu: gimnastici, skakanju, palubskom golfu. Čini se da ovi ljudi uopšte ne mogu mirno da sede.

Sokolski naraštaj u Varaždinu. Naraštajski otek Sokolskog društva Varaždin održao je u nedelju 17 oktobra 1937 svoju sedmu godišnju skupštinu. Prisutno je bilo oko 90 naraštajaca i naraštajki. Iz referata videlo se, da je otek u prošloj školskoj godini bio dosta aktivan. Priredeno je nekoliko uspešnih priredbi, sela i čajanki, nekoliko izleta i jedan zajednički sastanak s naraštajem susednih sokolskih društava. U blagajni imade oko 2500 dinara, koje naraštajci spremaju za sokolski slet u Pragu. Na skupštini je izabran novi odbor i to: predsednik: Dragan Diebalo; potpredsed.: Ljubo Bogunović; tajnik: Zvonko Koprek; blagajnik: Dragutin Krnoul; statističar: Ivan Strmečki i gospodar: Viktor Valdec, te još osam odbornika.

Pod vodstvom svog novog pročelnika brata Aleksandra Kovačića naraštaj se sada sprema na mnogo intenzivniji rad, organizirajući sve pripreme za put na svesokolski slet u Pragu.

U nedelju 24 oktobra održan je sastanak svega naraštaja na kome je pročelnik narašt. oteka br. Aleksandar Kovačić opširno govorio naraštajcima(-kama), koji su se u velikom broju skupili, o sokolskom sletu u Pragu 1938 i razložio kako treba da se pripremaju za taj naš veliki događaj.

Mravi izjeli stado slonova. Negde u Kaplandiji u Južnoj Africi, mravi su izjeli celo stado slonova. Ovaj gotovo neverovatni događaj može se protumačiti samo na taj način što su veliki tropski mravi u milionskom roju navalili na stado slonova, dok je spavalo. Uvukli su se slonovima u oči i uši te su sa svojim strašnim čeljustima debelokošce izjeli najpre iznutra. Na kosturima slonova nisu našli ni najmanji komadić mesa.

Njujork hoće da utamani sve pse. Nađležno veterinarsko odeljenje njujorške gradske uprave izradilo je spomenicu pre-

ma kojoj će se za idućih 12 godina svi psi proterati iz grada. Spomenica navodi i razloge, među ostalima smatra da psi prouzrokuju gradskoj upravi odviše velike izdatke (samo u zadnjoj godini izdalo je veterinarsko odeljenje 70.000 dolara za hvatanje i tamanjenje pasa bez gospodara), da nadalje od pasa preti ozbiljna higijenska opasnost, jer oni tobože prenose najrazličitije bolesti i t. d. Naravno da su se odmah javila razna društva za zaštitu životinja pa su pače sazvala veliku protestnu skupštinu u jednoj između najvećih dvorana u Njujorku. Kao što se, dakle, vidi, Amerikanci su posle rata opet našli vremena da se bave kojekakvim komedijama, barem po našem mišljenju.

Za šalu

Zvanje. »Vi ste bili na Vašem zadnjem mestu pet godina. Zašto ste ga ostavili?« — »Preostalo vreme bilo mi je oprošteno.«

Preporuka. »Je li ovaj sapun dobar?« — »Sjajan; a pre svega vrlo izdatan. Dovoljno je, ako se ovim sapunom umijete svaki četvrti dan.«

Dečija znatizeljnost. Mala Jovanka ide sa svojim roditeljima na putovanje. Voze se u spavaćem vagonu trećeg razreda. Krevet u sredini određen je za Jovanku. Spopadne je strah i ona počne najednput ljuto da plače. Mama je teši da joj se ne treba bojati, jer je dobri Bog čuva. Jedno vreme Jovanka šuti, onda opet stane još ljuće da plače: »Nano, jesi li ovde?« — »Jesam«, javi se pospano majka. — »Tajko, jesi li i ti ovde?« — »To dozlogrdi jednom gospodinu iz susednog odeljenja. «Ubio te grom, jeste, otac, majka, stric i tetke, svi su ovde, a sada jezik za zube!« — Zatim mrtva tišina — onda šaptanje: »Nano! — je li to bio dobri Bog?«

Razlog. »Zašto ste bili u zatvoru?« — »Radi kratkovidnosti.« — »Kako to?« — »Nisam video stražara, kad sam provalio u izlog.«

Medu učenicima. Jovo: »Ti, Milane, ja bih hteo da znam čarati.« — Milan: »Čarati? Pa šta bi onda učinio?« — Jovo: »Našeg učitelja bih pretvorio u kanarinca pa bih onda otvorio prozor na krleci.«

Iz uredništva

Naredni, decembarski broj Sokolića izaći će pred Božić. — Rukopise treba poslati uredništvu najkasnije do 8 decembra.

Sve sokolske jedinice, sestre i braću prednjake te prosvetare, a naročito naraštaj bratski pozivljemo, da pridobiju čim više novih pretplatnika na naš Sokolić. Nove pretplatnike javite Upravi sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. — U narednoj 1938 godini neka svaki izvrši svojo sokolsku dužnost i neka broj naših pretplatnika barem podvostruči.

Sokolske edinice, sokolski naraščaj in vsi čitatelji

„Sokolića“ se obveščajo že sedaj, da bo izšla pod

uredništvom „Sokolića“ krasna zbirka pesmi dr. A.

Debeljaka „PTIČJI RAJ“. Prednaročila sprejema

uredništvo „Sokolića“, Ljubljana, Levstikova ul. 19

● Knjižica bo stala din 15.— ●

Rešenja iz 9 broja »Sokolića«

Križaljka: Vodoravno: 1) Pst; 4) Katalonac; 8) Potok; 11) Sar; 12) Matoš; 16) Kopitar; 19) Karavana; 23) Avari; 24) Akiba; 25) Paračin; 29) Pataren; 31) Tivat; 35) Kiril; 36) Dalmacija; 37) Ana. — Okomito: 1) Pas; 2) Slab; 3) Tor; 4) Kor; 5) Ak; 6) Am; 7) Cak; 8) Pirat; 9) Otiči; 10) Ta; 13) Ta; 14) Orati; 15) Šakal; 16) Kap; 17) Ona; 18) Par; 20) Vir; 21) Abe; 22) Nan; 26) Iv; 27) Nad; 28) Stan; 29) Pia; 30) Ar; 32) Ta; 33) Ama; 34) Aca; 35) K J. — Unutrašnji lik: Vodoravno: 3) Ima; 4) Ker; 7) Jugoslavija; 8) Oda; 9) Pas. — Okomito: 1) Anoda; 2) Reval; 3) Igo; 4) Asa; 5) Kap; 6) Ris.

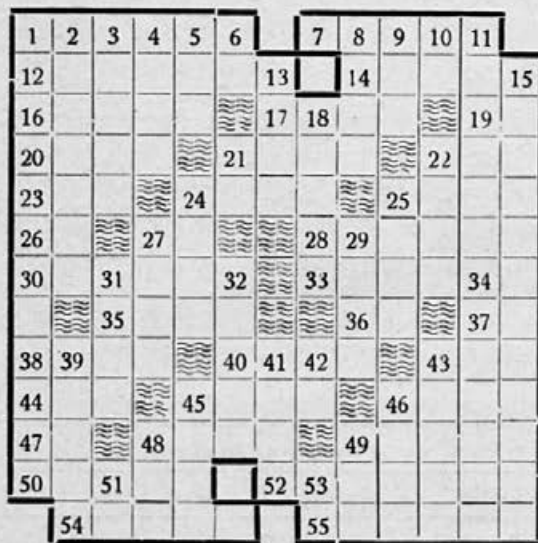
Ispunjalke: Lik A. Upravno: 1) Marina; 2) Ananas; 3) Takovo; 4) Ostati; 5) Šestar. — Lik B: 1) Navala; 2) Ataman; 3) Zidari; 4) Oregon; 5) Ravena. — Lik C: 1) Namera; 2) Otoman; 3) Valona; 4) Apatin; 5) Koliba. — Lik D: 1) Nositi; 2) Ustati; 3) Šatori; 4) Istina; 5) Čipiko. — A) Matoš, B) Nazor, C) Novak, D) Nušić.

Križanka: Vodoravno: 1) Bled; 4) Jeza; 7) Piran; 9) Ob; 11) Niš; 12) Ve; 13) Nin; 15) Sen; 16) Zid; 17) Bol; 18) Gol; 20) Ded; 22) On; 23) Kum; 25) So; 26) Mosor; 28) Apis; 29) Četa. — Navpično: 1) Bron; 2) Ep; 3) Din; 4) Jaš; 5) En; 6) Aden; 8) Rim; 10) Bizon; 12) Veles; 14) Nil; 15) Sod; 18) Goba; 19) Rus; 21) Doga; 23) Kos; 24) Moč; 26) Mi; 27) Re.

Logograf: I = Atina; II = Atena.

Križaljka

(Slavo Svoboda, Žagreb)

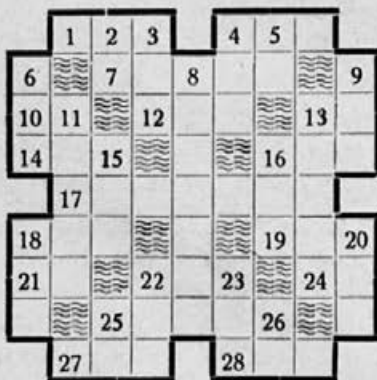
Vodoravno: 1) grad u Abe-
siniji; 7) Gusar; 12) imanje; 14)
hrv. slikar; 16) malen; 17) mesec u
godini; 19) trg. kratica; 20) polet;
21) nož; 22) boginja srdžbe; 28) re-
čna životinja; 24) dvorana; 25) pri-
padnik divljeg naroda; 26) slovo
staroslov. azbuke; 27) slovo abece-
de; 28) obrok; 30) plod erupcije;
33) južni plod; 35) ruska planina;
36) mera za površinu; 37) slovo abe-
cede; 38) franc. glazbenik (fonet.);
40) biblijsko lice; 43) u to doba;
44) crna kreda; 45) ostrvo; 46) de-
lovi dinara; 47) inic. našeg pesnika
(»Pastiri«); 48) grčka pokrajina; 49)
muško ime (jedan od Sv. braće);
50) evropska prestonica; 52) stapa-
nje slova kod skandiranja u latin-
skom jeziku; 54) posedovati; 55 deo
broda.

Uspravno: 1) nauka o ruda-
ma; 2) vrsta hem. spoja; 3) ruski
konjanik; 4) kuhinjska potreba; 5)
slika; 6) latinsko slovo; 8) riblje

jaje; 9) borba; 10) površ. mera; 11) planina u ČSR; 13) nosač (ture.); 15) urođenik;
18) bademova gorčina; 21) predlog; 22) ime Cankara; 24) francuska reka; 25) opštinski
posed; 27) kancelarija; 29) letopis; 31) ovčji proizvod; 32) pribori; 34) nezgoda; ošte-
ćuje; 39) tekućinu smestiti u bocu; 41) redovito prate starost; 42) ruski general u
izgnanstvu; 43) reka u Kavkaziji; 45) kat. sveštenik; 46) grad u Italiji; 48) jedna
(slov.); 49) perzijski kralj; 51) njima.

Križanka

(Puc Vladimir, Ljubljana)

Vodoravno: 1. lepa ptica, 4. šahovski
izraz, 7. močan veter, 10. učenje, 12. paradiz, 13.
veznik, 14. zločin, 16. del obleke, 17. poveljnik
ladje, 18. živi v zemlji, 19. obala (srbohrv.), 21.
egiptsko božanstvo, 22. del tedna, 24. kem. znak
za litij, 25. ameriški denar, 27. hrast, 28. riba.

Navpično: 2. vzklik, 3. jadranski otok,
4. mesec, 5. ploskovna mera, 6. holandski prise-
ljenec v južni Afriki, 8. kartaginski vojskovođa
(246—182 pr. Kr.), 9. ptica, 11. pritok Save na
Gorenjskem, 13. evropski preliv, 15. šahovski
izraz, 16. dvorski plemič, 18. gora v Julijskih
alпах, 20. vlivalo, 22. vas pri Domžalah, 23. os.
zaimek, 25. predlog, 26. grška črka.